

vasaris/february 1978 2

Laiškai lietuviams

TAUTOS BALSO SĖKLA	37	Anicetas Tamošaitis, S.J.
SEMKIMĖS STIPRYBĖS IŠ PRAEITIES	39	Jonas Miškinis
APAŠTALAVIMAS PAULIAUS VI SUPRATIMU	40	V. Bagdanavičius, MIC
LIETUVIŲ RELIGINGUMO VERTĖ	44	Stasys Yla
LITURGINIO ATSINAUJINIMO ATEITIS	47	Antanas Saulaitis, S.J.
EILĖRAŠČIAI	50	Antonio Quadros
EILĖRAŠČIAI	51	Kazys Bradūnas
MOTINA TERESĖ KALKUTOJE	51	Alfonas Grauslys
MOTERIS	56	J. Venckus, S.J.
ŠEIMŲ RATELIAI	58	Antanas Saulaitis, S.J.
APIE VALINGUOSIUS IR IŠTIŽĖLIUS	60	J. Andriuškevičienė
ATŽALYNAS MORALINIO TVAIKO ATMOSFEROJ	62	Juozas Prunskis
VALENTINO DIENA	64	J. Venckus, S.J.
KALBA	66	Juozas Vaišnys, S.J.
TĖVYNĖJE	67	D. ir G. Vakariai
TRUMPAI IŠ VISUR	71	J. Pr.
DAIL. ARVYDAS ALGMINAS	72	Redakcija

Šis "Laiškų lietuviams" numeris yra iliustruotas dail. Arvydo Algmino tapybos darbų nuotraukomis, darytomis Danutės Vakarės.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636 Yearly subscription \$6.00, single copy 60 cents. Second class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing offices.

TAUTOS BALSU SĖKLA

ANICETAS TAMOŠAITIS, S.J.

Greičiausiai buvo pavasaris, ir artojas bėrė į dirvą savo sėklą, kai Mokytojas Kristus, rodydamas jį žmonėms, pasakė palyginimą apie Dievo žodžio sėklą ir jos likimą. Dievo žodis, aiškino klausytojams, irgi yra sėkla, kurią jis beria į žmogaus širdies dirvą. Ir šio dieviškojo Artojo grūdai krenta į įvairiopa lauką: viena dalis pakelėje, kur sumindžiojami ir sulesami paukščių, kita dalis ant uolos ir be drėgmės nudžiūsta, treti tarp erškėčių, kurių veikiai nustelbiami. Bet dalis patenka į gerą žemę ir išdygę atneša puikų derlių. Pakelėje, — aiškino vėliau mokiniams, — tai tie, kurie klausosi, bet po to ateina velnias ir atima žodį iš jų širdies. Ant uolos — tai tie, kurie klausydami džiaugsmingai žodį priima, bet neturi šaknų: jie kurį laiką tiki, bet gundymo metu atpuola. Kas krito tarp erškėčių — tai tie, kurie klausosi, bet ilgainiui yra užslopunami rūpesčių, turtų bei gyvenimo malonumų ir nepribrandina derliaus. O geroje žemėje — tai tie, kurie klausosi žodžio tauria ir gera širdimi, jį pasilaiko ir išvermingai neša vaisių.

Įvairiais būdais kalba Dievas žmogaus širdžiai. Vienas yra byloti jo sąmonėje tautos balsu, kuris traukia mus prie tėvų žemės, daro brangų jos būdą, kalbą ir praeitį, ragina užstoti ir kovoti už tautos brolius, trumpai — žadina tėvynės meilę. Su tuo tautinėje sąmonėje aidančiu Dievo balsu vyksta tas pat, kaip su kiekviena Dievo žodžio sėkla: ji krenta į įvairiopa dirvą. Visi tą Dievo balsą — mylėti tėvynę — savyje girdi. Bet kaip aname Kristaus palyginime, į vienus ateina velnias ir atima tą žodį iš jų širdies, kartais paversdamas net savo pačių brolių išdavikais ir engėjais. Kiti džiaugdamiesi to balsu klausosi ir jam pritaria, bet, atėjus bandymui, kai iš jų pareikalaujama darbo ir aukos, atpuola, nes juose tėvynės meilė neturi giliai suleistų šaknų. Dar kiti iš pradžių stoja į darbą, bet ilgainiui kiti rūpesčiai, svarbiausia turtas ir malonumai, tautinės sąmonės balsą užslopina. Darosi jam kurti, Kudirkos žodžiais, dėl trupinio aukso arba gardaus valgio šaukšto. Pagaliau yra žmonių, kuriuose, tartum geroje dirvoje, ta Dievo balsu sėkla išdygusi auga ir neša gausų derlių, kaip yra parodę šviesūs mūsų tautos pavyzdžiai, kurių atsiranda ir šiandien.

Arvydas Algminas

Burtininko lazdelė

Kieno širdyje ši Dievo balso sėkla randa gerą žemę, neturėtų prarasti drąsos. Kai bendradarbių maža, kritikų daug, aplinkui apatiška masė, o darbo kalnai, ima labai didelė pagunda nuleisti rankas. Stiprybės kovoti su šia pagunda galime pasisemti iš savo praeities, kaip ir skatina mūsų tautos himnas. Paimkime tik vieną pavyzdį — garsumą "Aušros" laikraštį. Kiek jis pirmaisiais metais turėjo prenumeratorių? Septyniasdešimt keturis. Maža buvo skaitytojų. Ėjo ne visiškai ketverius metus, o redaktorių per tą laiką pasikeitė net penki: Basanavičius, Šliūpas, Mikšas, Jankus, Andziulaitis; maža buvo organizavimui žmonių. Kad išpirktų Mauderodės spaustuvei duotus vekselius, Jankus turėjo parduoti pusę savo ūkio gy-

vulių; maža buvo leidimui lėšų. Bet tas negausus būrelis padarė savo, nes, būdamas didžios dvasios, nenuleido rankų. Kovoje su medžiaga visada yra išėjusi laimėtoja dvasia.

Kai minima Vasario 16-ji, daugelis tikinčių lietuvių jei ne lūpomis, tai bent širdimi meldžia Dievą paveikti savo malone, kad mumyse būtų kuo mažiausia vietos velniui grobti tą tautinės sąmonės žodį iš mūsų vidaus; kad būtų kuo mažiausia uolos, neleidžiančios tam žodžiui leisti gilesnių šaknų; kad būtų kuo mažiausia erškėčių, kurie jį slopintų ir gniaužtų; kad būtume kuo daugiausia panašūs į gerą žemę, šį Dievo žodį priimtume tauria ir gera širdimi, jį pasilaikytume ir ištvermingai neštume vaisių.

SEMKIMĖS STIPRYBĖS IŠ PRAEITIES

JONAS MIŠKINIS

Nūdien daugeliui, ypač jauniems, atrodo, kad nėra prasmės nei reikalo prisiminti praeitį. Kam gali būti naudingi tie prisiminimai iš negrižtančios praeities? O vis dėlto žvilgsnis praeitin gali būti prasmingas ir reikalingas, nes be to negalima kaip reikiant suprasti ir įvertinti dabarties. Juk dabartis yra praeities padaras, lygiai kaip ir ateities pagrindą sudaro gyvenamoji dabartis. Tik gerai pažįstant praeitį, galima aiškintis dabartį ir tiesti kelius į ateitį.

Matome, kad gamtoje net ir mažiausiuose akmenų plyšeliuose prasiskverbia kuklūs žolės daigeliai, stiebdamiesi į šviesą ir erdvę. Taip ir mūsų tauta praeityje, nežiūrint visokių kliūčių, prasimušdavo į šviesą ir erdvę savo dvasios daigeliais: vienur Daukantas, kitur vysk. Valančius, dar kitur Basanavičius, Kudirka, Maironis ir daug kitų garbingų tautos žadintojų. Tų daigelių radosi mūsų tautoje vis daugiau ir daugiau. Jų skaičius gausėjo, jų eilės tankėjo, nors jie ir buvo žiauraus likimo blaškomi. Bet kai tik juos pasiekė žinia apie besikuriančią ir bežengiančią į laisvę Lietuvą, jie visi.

kurių tik gyslose užvirė lietuviškas kraujas, ryžosi jai padėti, darbu atsilyginti.

Skandūs įvykiai daug ko mus pamokė ir apie daug ką privertė pagalvoti, susimąstyti. Čia vėl prisimintina taisyklė, kad sveltinėjami lietuvių tautai nieko, be nelaimių, nedavė. Visa, ko tik pasiekė mūsų tauta, buvo pasiekta krauju, kova, ryžtinga dvasios kūryba. Todėl ne veltui sakoma, kad gėrio idėja yra amžina, o kumščio jėga — laikina. Juk ir pirmieji krikščionys su šypseną mirdavo Romos cirko arenoje, liūtų draskomi. Jie tikėjo, kad jų auka sustiprins krikščionybės idėją. Ar jie apsiriko? Ar apsiriko mūsų pirmieji savanoriai, partizanai, šauliai, žuvę kovose už Lietuvos laisvę? Ar jie netikėjo, kad savo auka, savo mirtimi kuria Lietuvai naują gyvenimą!

TAUTINIS BRENDIMAS

Žmogaus tautinis brendimas nėra koks nors atsitiktinis dalykas. Tai yra veiksnys tų aplinkybių, kurios sudaro tautą. Taigi žmogus, kaip tautietis, gimsta iš tautos. Tauta savo narius ne tik gimdo, bet ir sudaro

būtinai sąlygas jiems būti ir veikti. Konkretus ir kūrybingas žmogus gali prasmingai gyventi ir veikti tik savo tautoje.

Kurgi yra lietuvių tauta? Visur, kur tik gyvena lietuviai. Taigi ne tik pavergtoje Lietuvoje, bet ir kitur: Europoje, JAV, Kana-doje, Pietų Amerikoje, Australijoje ir kituose žemyno kraštuose. Vadinas, tauta yra neaprežta erdvės, ji gali sudaryti atskirą valstybę, bet gali jos ir nesudaryti. Tauta ir be valstybės griaučių gali gyventi kaip organizmas. Juk ir mūsų tauta per 120 metų neturėjo valstybės, bet pasiliko gyva.

Kuo lietuvių tauta skiriasi nuo kitų tautų? Čia reikia suprasti ne ką kitą, o tik lietuviškumą. Lietuviškumas reiškiasi ne vien tik kalba, bet ir prigimtimi, papročiais, dainomis, meno ir kultūros vertybėmis. Lietuviškumą aktyviai ugdė seniausioji mūsų karta aušrininkų ir varpininkų veikla. Bet ir prieš juos lietuviai kalbėjo lietuviškai, skaidrindami lietuvišką sąmonę. Bet ir tie lietuviškosios dvasios ugdytojai, Daukantas, vysk. Valančius ir kiti, nebuvo plėšę pačių pirmųjų dirvonų. XIX amžiaus pradžioje lietuvišką mintį puoselėjo nemaža lietuvių tautos žadintojų, kuriuos mes vadiname romantikais. Mat, jie žavėte žavėjosi lietuvių pasireiškimais. Jau XVIII amžiuje lietuviškai rašė Mažosios Lietuvos poetas Donelaitis ir kiti. Lietuviškumo žiburių nestigo nė ankstyvesniaisiais laikais. Kai kas mano, kad ano meto bajoriškoji Lietuva buvo pamiršusi savo tėvų kalbą. Ne visi. Pavyzdžiui, XVI šimtmetį bajoras Mikalojus Daukša parašė savo garsiąją "Postilę" lietuviškai. O štai ką tas žemaičių kunigas rašo savo veikalo įžangoje. Jis ligi sielos gelmių susižavėjęs lietuvišku žodžiu ir peikite peikia tuos, kurie savo gražiausią kalbą mėgina išmainyti į svetimąją. Kas Daukšą paragino lietuviškai rašyti? Tai jo vyskupas Giedraitis, kuris pats su žmonėmis kalbėjo lietuviškai. Atrodo, kad daugelis XVI amžiaus lietuvių didikų kalbėjo lietuviškai. Jie lietuviškumą buvo paveldėję iš savo tėvų ir senelių.

Vilniaus vyskupas Motiejus gyveno Vytauto Didžiojo laikais. Jis drauge su Vytau-

tu sprendė politinius klausimus, kalbėdami lietuviškai. Sakoma, kad prie Vytauto ir Jogailos, kai buvo krikštijami lietuviai, lietuviškai buvo aiškinamas Kristaus mokslas.

Žodžiu — lietuviškumas yra nuo amžių. Jis išdygo iš paties gyvenamojo krašto, iš gimtosios žemės. Lietuviškumas garuoja iš tautos vargo, kovų ir pastangų bei ryžto.

Kiekviena tauta sukuria savitą gėrio ir blogio supratimą per papročius ir tautos būdą. Nors dorovės dėsniai daugeliui tautų bendri, bet yra kažkas skirtingo jų pasisavinimo būde.

Kiekvienas sąmoningas lietuvis, nežiūrint kur jis begyventų, turi savyje ugdyti tėvynės meilę, ilgesį ir pasiryžimą dirbti jos gerovei. Neiškrypkim iš pasirinktojo kelio. Kova dėl laisvės eina ne nuo šiandien. Kovodami mes vykdom didžiųjų mūsų praeities herojų testamentą.

APAŠTALAVIMAS PAULIAUS IV SUPRATIMU

V. BAGDANA VIČIUS, MIC

Progą kalbėti apie evangelizaciją sudaro du dokumentai, kurie buvo paskelbti Bažnyčioje prieš keletą metų. Visų pirma tai yra vyskupų sinodo studija apie evangelizaciją, paskelbta 1973 m. Antrasis — Pauliaus VI raštas "Evangelijos skelbimas", išleistas 1975 m. Šio dokumento lietuvių kalba atpasakojimą paruošė kun. P. Celiešius ir išspausdino "Krivūlėje" 1976 m. Pirmasis tekstas, Amerikos vyskupų konferencijos išleistas 1973 m., būdingas savo labai drąsiu problemų kėlimu.

Šis dokumentas apžvelgia evangelizacijos problemą taip, kaip ji šiandien atrodo moderniaame liberalistiniame pasaulyje, ir nesivaržo kelti klausimų, kuriems ne visada randa atsakymus. Vyskupų sinodo studija apie evangelijos skelbimą savyje turi daug

sprogstamosios medžiagos, išskeldama ne tik evangelizacijos uždavinius, bet ir jos pavojus bei iškrypimus. Popiežius Paulius VI savo rašte apie evangelizaciją nori prisidėti prie sinodo iškeltų problemų gvildinimo ir pateikia savo sugestijas bei nurodymus evangelizacijos srityje.

Prieš pereinant prie jo mokslo, kyla klausimas, kaip mes šią veiklą lietuviškai turėtume vadinti. Iš anglų kalbos paimta "evangelizacija" lietuvių kalboje nėra įprasta, bet mes turime jau iš seniau pasidarę kitą žodį, kuris maždaug tą patį reiškia, būtent — *apaštalavimas*. Apaštalavimas yra tikėjimo skelbimas plačia prasme. Jis apima ir tai, ką sako žodis "katechizacija". Šis žodis lietuviškai yra kiek per daug susiaurėjęs ir reiškia tik vaikų mokymą tikėjimo tiesų ir tai labai susiaurinta techniška prasme. Dėl to komentuojant popiežiaus raštą, čia yra vartojamas žodis "apaštalavimas", nors kun. Celiešius vartoja "evangelizaciją".

Popiežius, kalbėdamas apie apaštalavimą, sako, kad jis vyksta ne tik anapus Bažnyčios ribų, bet ir joje pačioje. Tikintieji, susitikdami kasdien su pasaulio įtakomis, praranda pagarbą Bažnyčiai. Šiandien yra atsiradę žmonių, kurie sakosi tikį Kristų, bet nori pasilikti šalia Bažnyčios.

Šiandien net mums, katalikams, kyla uždavinys atrasti Bažnyčią. Mane šiuo atžvilgiu gerai pamokė vienas reformatas, klausdamas, ką aš suprantu, kai sakau žodį "Bažnyčia". Ar Bažnyčia yra tik hierarchija? Bažnyčia šiais laikais turi uždavinį atrasti save, kaip tikinčiųjų bendruomenę, kuri yra ne tik mokoma, bet ir mokanti. Bažnyčios sampratos pilnumas išryškėja, kai Paulius VI kalba apie tai, kad "visa Bažnyčia yra misijonierė", ir kiekvienas, kuris skelbia evangeliją, tai daro Kristaus Bažnyčios vardu. Šio pasakymo reikšmė pasirodo tik tada, kai atsimename, kad seniau tikėjimo mokymui reikėjo gauti atskirą vyskupo įgaliojimą ar paskyrimą. Sekant šiuo Pauliaus VI supratimu, tai atkrinta, nes tikintysis, būdamas Bažnyčios narys, yra kartu ir misijonierius. Jeigu koks įgalioji-

mas ir būtų kada kam duodamas, tai kiltų tik iš kokių specialių aplinkybių.

Kalbėdamas apie apaštalavimą įvairių žmonių tarpe, Paulius VI sako, kad reikia imti žmones tokius, kokie jie yra savoje kultūroje, ir vesti juos prie Dievo. Atskyrimas evangelijos nuo žmonių kultūros, tiek praeityje, tiek dabartyje, yra tragiškai atsiliepęs į krikščioniją.

Popiežius sako net tokius žodžius, kurie skatina apaštalautoją į laisvę. "Itin svarbu liturgijos, katekizmo, teologijos srityje individualiomis formomis išreikšti esmę" (63 nr.). Žinoma, nepažeidžiant tikėjimo esmės. Taigi apaštalavime yra vietos ir kūrybiniam žmogaus pasireiškimui. Dėl to, sako popiežius, apaštalavimo darbą reikia pradėti nuo kultūros. Reikia dalintis gyvenimo rūpesčiais su ta bendruomene, kuriai apaštalaujama, suprantant jos reikalus ir solidarizuojant su jos likimu.

Individualias bažnyčias sudaro ne tik atskiri žmonės, bet taip pat ir jų nuosavi siekimai, jų klestėjimas, jų pamaldumo būdai, jų artimo meilės praktikavimo būdai. Dėl to yra svarbu tikėjimo tiesas perteikti įvairioms žmonių grupėms jiems suprantama kalba. Tačiau individualios bažnyčios turi rūpintis išlaikyti vienybę su visuotine Bažnyčia, Šv. Petro sosto autoritetu ir su kitomis bažnyčiomis.

Bruožas, kuris krinta į akis, skaitant šį dokumentą, ir kurio anksčiau nebūdavo pastebima Šv. Sosto raštuose, tai žodžio "bažnyčia" vartojimas ne vien vienaskaitoje, bet ir daugiskaitoje. Svarbu tiksliai atspėti, ką tos "bažnyčios" reiškia: ar jos reiškia atskirų kraštų bažnyčias, ar gal net atsiskyrusias bažnyčias, ar atskiras vyskupijas. Maža to. Šiame rašinyje yra kalbama ir apie "įvairias bažnyčias". Kas yra šiuo vardu suprantama? Iš teksto aiškėja, kad čia kalbama ir apie tai, kas II Vatikano susirinkimo nutarimuose vadinama "altoriaus bendruomenės", kurios gali būti mažesnės net už įprastinę parapiją. Bet čia turima galvoje ir įvairūs religiniai sąjūdžiai, kurie dabar kyla Bažnyčioje. Apie juos čia sakoma, kad šie būreliai gali būti naudingi

apaštalavimui, jeigu jie renkasi ne tam, kad kritikuotų institucinę Bažnyčią, bet atstovautų krikščioniškajam tikėjimui.

Dabar pažvelkime, koks yra apaštalavimo turinys, kurį skelbia šis raštas. Galime prisiminti iš savo vaikystės, kai mes mokėmės katekizmo, kad tikėjimo tiesos buvo suvedamos į keturias svarbiausias, be kurių nebuvo galima tikėtis išganymo: 1. Dievas yra vienas, bet triasmenis; 2. antrasis Švenč. Trejybės asmuo tapo žmogumi ir mirė dėl mūsų išganymo; 3. Dievas už gerus darbus dangumi moka, už piktus pragaru baudžia; 4. Dievo malonė išganymui yra būtinai reikalinga.

Paulius VI sako, kad pirmiausia reikia skelbti, kad Dievas yra Kūrėjas ir Tėvas, o mes — jo vaikai. 2. Dievo Sūnus, mirdamas ant kryžiaus, laimėjo mums išganymą ir amžinosios laimės viltį. Toliau, evangelizacija arba apaštalavimas turi sietis su konkrečiais asmenimis ir visuomeniniu gyvenimu. Dar toliau: yra ryšys tarp apaštalavimo ir pažangos. Pagaliau: žmogaus išlaisvinimas yra klaidingas, jeigu jis nėra siejamas su išganymu Jėzuje Kristuje. Bažnyčia nepripažįsta išlaisvinimo, vykdomo prievarta, ginklais ir žudymu. Žmonijos išlaisvinimą reikia skelbti pagal Bažnyčios socialinį mokslą.

Kaip galima pastebėti, naujame apaštalavimo aptarime neužsimenama nei apie pragara, nei apie malonės reikalingumą. Tai nereiškia, kad tų tiesų nebūtų, tik Bažnyčia savo dėmesį kreipia į visuomenines ir kultūrinės krikščionybės vertybes.

"Evangelizuotojas negali nepaisyti šių dienų problemų, susijusių su teisingumu, pažanga ir išlaisvinimu" (31 nr.). Bet "išlaisvinimo skelbimas negali ribotis vien ekonominio, politinio, socialinio gyvenimo dimensijomis" (33 nr.). Popiežius pabrėžia labai ryškiai abi šio veikimo puses. Jam aišku, kad "evangelizavimas nesiriboja vien religine sritimi, jis neatsiriboja nuo kitų žemiškų problemų", tačiau pabrėžiamas dvasinio pašaukimo pranašumas ir neleidžiama Dievo karalystės skelbimo iškeisti į humanistinio išlaisvinimo formas (34 nr.).

Šia proga gali kilti klausimas, kaip lietuviškai turėtume vadinti tai, ką iki šiol vadiname atpirkimu. Savo esme atpirkimas yra vergo išlaisvinimas piniginiu būdu, būtent — jį išperkant. Tai senovinės ūkinės sistemos žodis, kuris, nors mums ir daugeliui Europos tautų yra prigijęs, vis dėlto nėra patrauklus. Kaip jį galima pakeisti? Išlaisvinimas būtų geras pakaitalas, bet jo prasmė per daug liberalistinė ir socialistinė. Jis šiandieninėje kalboje reiškia laisvę, nepripažįstant nei gamtos, nei Dievo dėsnių. Jis reiškia ir tokią visuomenę, kuriai išsilaivinti reikia tik ekonomiškai apsirūpinti. Dėl to jis yra per siauras religiniam reikalui. Gal galėtų būti pasiūlyta *gelbėjimas*, *išgelbėjimas*, o Jėzų vadinti *Gelbėtoju*, užuot sakius *Atpirkėjas*?

Pereinant prie metodo, kaip apaštalavimas turi būti atliekamas, Paulius VI grįžta prie anksčiau jo skelbto dėsnių, kad paprasto išorinio iškalbingumo ir mokslo šiam reikalui neužtenka. Modernusis žmogus nenori būti mokomas, bet jis mielai klauso liudijimo (42). Gal būt, tai yra gerai. Gal čia yra moderniosios visuomenės išsigelbėjimo lieptas.

Liudijimas yra svarbus žodis apaštalavime, gal būt, pats svarbiausias. Mes turime išsąmoninti, kad esame liudytojai, tai reiškia, kad mes nesame tiesų kūrėjai nei išradėjai, bet taip pat nesame paprasti jų skelbėjai — esame liudytojai. Koks turi būti liudytojas? Jis turi būti ištikimas ir patikimas. Jis turi būti ištikimas tiesai ir patikimas tam žmogui, kuriam jis liudija. Kas nėra patikimas, tas negali būti nei liudytojas, nei apaštalas. Dėl to popiežius reikalauja iš evangelijos skelbėjo, kad jis turėtų su liudijamuoju asmenišką kontaktą.

Prikalbėti galima visko, tačiau savo gyvenimą galima užangažuoti tik tokiai tiesai, kuria tiki. Dėl to, jeigu modernusis žmogus nori liudijimo, jis yra gana saugiame kelyje į išganymą. Ir mes patys nesidomime, kai kas nors kalba tik apie tikėjimo tiesas, bet mielai klausomės žmogaus, apie kurį žinome, kad jis savo gyvenimą tvarko, tikėdamas amžinąjį gyvenimą ir prisikėlimą. Tai-

gi apaštalavimo metodas yra ne tiek mokymas, kiek liudijimas.

Dar viena naujenybė yra šiame apaštalavimo dokumente. Ligi šiol Bažnyčia, eidama skelbti tikėjimo, nesivaržė apšaukti blogu vardu kitų sutinkamų religinių kultūrų. Tai tęsėsi per tūkstantmečius. To neišvengė net žydų religija, ant kurios tradicijų išaugo krikščionybė.

Šiame Pauliaus VI dokumente sutinkame neįprastą vertinimą natūraliųjų religijų. Apie tas religijas čia sakoma: "Per tūkstantčius metų jose aidėjo Dievo ieškojimo balsas. Nors jų religingumas buvo nepilnas, bet vis dėlto rimtas ir nuoširdus. Jos paveldėjo religingų knygų palikimą. Jos mokė naujas žmonių generacijas melstis". Jeigu šie žodžiai yra skirti vadinamoms apreikštosioms religijoms, tai štai kaip popiežius išsireiškia apie vadinamąsias natūralias religijas: "Šiuo atžvilgiu net gamtinės religijos turi savo vertę, nes viskas siejasi su Dievo planu, jo esimu ir veikimu. Todėl mūsų religija skatina pastangas siekti sąlyčio su kitomis religijomis" (53).

Šis reikšmingas apaštalavimo metodo pasikeitimas yra sužadintas mūsų laikų masinės bedievybės. Kitų laikų žmogus buvo tik klaidatikis, bet nebuvo bedievis. Jis tikėjo savaip suprastą dievybę. Tačiau mūsų laikų žmogus yra mokyta, ne naivus bedievis. Ir dėl to tikėjimo žadinimas apskritai yra pasidavęs krikščionijos uždavinys. Taip pat grėžimasis į senąsias religines liekanas padeda mums geriau suprasti žmogų, kaip tikėjimo subjekta.

Kalbėdamas apie dvasią, kuria tikėjimas turi būti platinamas, Paulius VI sako: "Evanželija skelbia tiesą: *tiesą apie Dievą, tiesą apie žmogų bei jo nuostabią paskirtį ir tiesą apie pasaulį*" (78 nr.). Atkreipkime daugiau dėmesio į šias tris tiesas, kurias Šv. Tėvas čia iškelia. Pirmoji tiesa yra apie Dievą. Apie Dievą mes turime ir patys daugiau mokytis, ir mokyti kitus. Klaidingi Dievo supratimai sukelia bedievybę. Tai yra įrodęs II Vatikano susirinkimas. Iš bedievių raštų aiškiai matyti, kad jie atmeta ne Dievą, kuris yra autentiškai krikščioniškas.

bet tokį Dievą, kuris netiksliai krikščionių supratimu jiems yra parodytas. Kalbant apie Dievą, šiais laikais apaštalas susitiks su pavojumi prarasti Dievo asmeniškumą. Toliau bus didžioji kliūtis, kaip suderinti Dievo visagalybę su noru žmogišku būdu Dievą suprasti, įvertinti ir aptarti jį pagal laiko nuotaikas.

Ne mažiau dėmesio reikia skirti tiesai apie žmogų ir, kaip popiežius sako, apie žmogų bei *nuostabią žmogaus paskirtį*. Visų pirma tai reiškia, kad apaštalautojas neturi pradėti žmogui kalbėti apie nusižeminimą, o apie nuostabią jo paskirtį. Šiandien pasaulis yra pilnas pesimistų, apsvylėlių, šizofrenikų ar paranoikų, kuriuos mokslas yra pažeminęs, sakydamas, kad žmogus yra kilęs iš beždžionės. Mokslas yra įvaręs žmonijai tiek nusižeminimo, kad reikia pradėti padėti žmogui gelbėtis iš to paties sąvės neteisėto paniekimo ir priminti žmogui vieną natūralią tiesą, o kitą nuostabiai nenatūralią, būtent: 1. žmogus yra sukurtas, 2. Dievas jį yra pakėlęs būti savo sūnumi.

Pagalčiau žmogui reikia pateikti tikrą tiesą apie pasaulį. Tam yra daug medžiagos II Vatikano susirinkimo konstitucijoje — *Bažnyčia moderniam pasaulyje*.

Baigiant reikia apaštala perspėti, kad jis neturi laukti iš savo apaštalavimo betarpiškų padarinių: šimtų atsivertimų, visuotinio tikėjimo pasireiškimo matomais ženklais ir kitų panašių efektų. Apaštalavimas yra ilgalaikis veikimas. Teisingas yra apaštalo Pauliaus pasakymas, kad tikėjimo padarinių nėra ko tikėtis čia pat. Jis apie savo veiklą sakė: "Aš sėjau, Apolo laistė, Dievas davė augimą". Taigi ir mūsų laikų apaštalai, ar sės kaip Paulius, ar laistys kaip Apolo, neturi stebėtis, kad kartais augimo nematys. Bet reikia žinoti, kad jis tikrai bus. Ateis kas nors po mūsų ir suvalys derlių. Apaštalas, kuris to ilgalaikiškumo nesupranta, dažnai patenka į nusivylimą, manydamas, kad čia nėra gerų mokinių, nėra naujų pašaukimų. Jie ateis. Duokime jiems užaugti. Mes dar turime derliaus iš to, ką kiti pasėjo. Dabar mes sekime ir laistykime, kad po mūsų kiti galėtų džiaugtis derliumi.

LIETUVIŲ RELIGINGUMO VERTĖ

STASYS YLA

Prieš vertinant lietuvių religingumo bruožus, dera įsidėmėti keletą dalykų.

Visų pirma, religingumas dar nėra pati religija. Jis tik rodo, ko religijoje žmogus ieško ir ką bei kaip iš jos pasiima. Aišku, religingumas *atsiremia* į religiją arba iš jos *išplaukia*. Čia ir iškyla klausimas, kiek ir kaip atsiremia, kur ir koku būdu sutampa su religija arba išsiskiria.

Religingumas yra subjektyvus, dėl to niekad visiškai nesutaps su objektyvia religija. Tai neįmanoma dėl žmogiškojo ribotumo religingume ir dėl religijos idealo, siekiančio patenkinti visus žmones, visais laikais ir visose kultūrose bei tautose. Visiško sutapimo nesitiki nė Bažnyčia; jai svarbu, kad religingumas atitiktų svarbiausius religijos reikalavimus, bent tuos, kurie būtini išganymui.

Religingumas vis dėlto yra ženklas, iš kurio galima spręsti apie religinį tautos lygį ir jo tobulumo laipsnį. Siekti tobulumo arba pažangos, kaip kitose srityse, taip ir čia yra būtina. O religinei pažangai krypties gairė yra pati religija, atseit — susiderinimas su jos esme.

Po šių pastabų bandykime peržvelgti minėtus ryškesnius lietuvių religingumo bruožus. Kur jie priartėja prie religijos reikalavimų ir kur prasilenkia, nesutampa arba ne visai atitinka.

1. KAIP VERTINTI TIESOS IR PRASMĖS IEŠKOJIMĄ?

Ieškoti tiesos bei prasmės savyje yra sveikas bruožas. Religija juk remiasi *tiesa*. Krikščioniškoji religija vertina kiekvieną tiesą, ypač apreikštąją tiesą. "Aš tam esu gimęs ir atėjęs į pasaulį, kad liudyčiau tiesą. Kas tik brangina tiesą, klauso mano balso" (Jn 18,37). Paskutinės vakarienės metu Kristus meldėsi Tėvui: "Aš jiems perdaviau tavo žodį... Pašventink juos tiesa! Tavo žodis yra tiesa" (Jn 17,14-17).

Tiesa yra pirminis dvasinio alkio elementas, bet ne vienintelis. Šalia tiesos yra gėris ir meilė. Religinėje kalboje gėris apitariamas Dievo valia. *Daryk gera* — reiškia vykdyk Dievo valią, laikykis Dievo įsakymų, sek evangelijos nurodymais. Svarbiausias Dievo įsakymas, kaip žinome, yra *mylėti*. "Jei laikysitės mano įsakymų, pasiliksite mano meilėje" (Jn 15,10). "Tai mano įsakymas, kad vienas kitą mylėtumėte, kaip aš jus kad myliu" (Jn 15,12). "Pasilikite mano meilėje" (Jn 15,9).

Tie trys religijos elementai — tiesa, gėris ir meilė — yra neatskiriami. Jie organiškai suaugę, nes tiesoje slypi gėris, ir gėryje tiesa, o meilė yra tiesi ir gera. Ieškodamas tiesos, lietuvis neaplenkia gėrio, sakyčiau, negali aplenksti, nes gėris yra ir pačioje tiesoje. Beje, gėris daugiau dorinis elementas, valios — ne proto reikalas. Lietuvis mažiau jautrus doriniams reikalavimams, ir jo gerumas, bent liaudyje, šalia natūralinio linkimo, buvo linkęs remtis Dievo valia. Jau tuo lietuvis neaplenkia ir trečiojo elemento — meilės.

Meilė yra kaip dovana, ir religinėje kalboje ji siejama su *malone*. Minėjome, kad lietuvis lyg ir mažiau vertina malonę. Čia turėtume aiškintis, kuria prasme. Lietuvis gi ieško Dievo maloningumo, tiki jo globa ir viliasi jo pagalbos. Mažiau jam įkandamas dalykas — *sakramentinė malonė*, gaunama tarpininkavimu ir susieta su tam tikru formalumu. Jis nesibaido sakramentų, tačiau kažkaip jam labiau sava ieškoti Dievo maloningumo tiesiai, asmeniškai.

Lietuvio tiesos alkis nėra išskirtinai religinis. Jis tik atsiliepia jo religingume. Lietuvis yra mąstytojas, savotiškas filosofas, dėl to religinė tiesa jam paskęsta bendrame polinkyje visur ieškoti prasmės. Lietuvis neišskiria religinės plotmės daugiau ar specialiau, nebent kas imtų jo religiją atakuoti. Tas bendras tiesos ieškojimas, pasineriant

į studijas bei tyrinėjimus kitose srityse, gali netgi nustelbti religinės tiesos alkį, nes jaučiasi pasotintas kitokiu tiesos apstumu.

St. Šalkauskis kitados pastebėjo, kad lietuviui trūksta religinio susipratimo bei sąmoningumo, palyginus su jo veržlumu sąmonėti kitose srityse. Religinio sąmoningumo jokioj tautoj nėra per daug, ir jį nelengva pasverti. Sąmoningumas reiškia religijos pažinimą, jos mokslo įsisavinimą; ir tai tik viena klausimo pusė. Svarbesnė pusė — gelminė: išmąstyti, susieti religinius elementus ir juos įveiksminti gyvenime.

Religinio sąmoningumo stoka, apie kurią kalba Šalkauskis, gal daugiau lieté lietuvių inteligentą. Jis pats kitados stipriai pabrėžė *pasaulėžiūrinį susipratimą*, ideologinį sąmoningumą krikščioniškuoju požiūriu. Nors krikščioniškoji pasaulėžiūra išplaukia iš religijos, vis dėlto nebuvo ir nėra tas pats dalykas. Pasaulėžiūra daugiau liečia visuomeninius santykius, kultūrinės kūrybos kryptį, valstybinio gyvenimo tvarkymą. Religinė tiesa, jos gėris, juoba meilė aname pasinešime nebuvo pabrėžiami, dėl to galėjo susikurti prielaida, kad pasaulėžiūra katalikui inteligentui atstoja gyvąją religiją. Ar ne dėl to Šalkauskis vėliau puolėsi kelti gyvosios religijos dvasios reikalą?

Pasaulėžiūrinio susipratimo reikalas buvo iškilęs dėl buvusių ideologinių kovų pas mus ir ypač mūsų pašonėje (Rusijoje ir Lenkijoje), kur mokėsi mūsų studentija. Socialinis-politinis, o kartu ir kultūrinis antireligiškas pažadino atoveikį, suformavusį socialinį - politinį - kultūrinį krikščioniškumą. Tai istorinės aplinkybės, kurios vėliau keitėsi. Išskyrus komunistinį bloką, kiti kairieji ir liberalai atsisakė tiesioginės antireliginės kovos. Su tuo prarado savo veikimą ir krikščionių pasaulėžiūrinis ginklas, bet jo vietoj nespėjo išaugti tiesioginis religinis pasireiškimas. Jam ugdyti nebuvo sąlygų išėivijoje, tuo labiau savo krašte. Bet išėivijoje didėja nerimas, susirūpinimas, tam tikras didėjantis alkis, o krašte vis didėja susitelkimas į tiesioginę religinę sritį. Tiesos ilgesiui pasotinti dabar Lietuvoje trūksta priemonių, kai tuo tarpu visos priemonės palenktos jai

gniuždyti. Bst čia lietuviuo silpnybėje matome ir jo stiprybę. Tas religinis tiesos alkis gyviau išbunda, matydamas "mokslinės tiesos" skelbiama falsifikata, pigią ir banalią demagogiją, dažniausiai nuoga melą. Žinant lietuviuo polinkį nepriimti prievartos, brukamasis ateizmas, kaip nauja religija, neturi ateities lietuviuo dvasioje, priešingai — veikia religine kryptimi.

Su religine tiesa yra susiję trys dalykai. Neužtenka ją *pažinti*, kaip bet kurią kitą tiesą. Per maža ją ir *pripažinti*, kaip kitas tiesas. Ją dera *išpažinti*, liudyti gyvenimu ir gyvenime, nes religinė tiesa įpareigoja. Ties tuo trečiuoju momentu lietuvis buvo linkęs truputį stabtelti. Net ir gyvendamas religine tiesa, jis nebuvo skubus jos reikšti viešajame gyvenime. Pastaruoju metu jis pradeda iš to išsivaduoti, veikiamas išėivijoje kitų tautų pavyzdžio, o krašte privertas ginti savo religingumą žodžiu ir veikmu, kartais ligi heroiškos rizikos.

2. KAIP ŽIŪRĖTI Į DVASIOS PERSVARĄ PRIEŠ FORMĄ?

Ieškoti religijoje pirma dvasios, o ne formos, iš esmės yra gera apraška. "Dvasia teikia gyvybės... Žodžiai, kuriuos jums kalbėjau, yra dvasia ir gyvenimas" (Jn 6, 63). "Dievas yra dvasia, ir jo garbintojai turi šlovinti jį dvasia ir tiesa" (Jn 4,24). Kristus plakė fariziejus kaip tik už tai, kad formą ar įstatymo raidę laikė aukščiau negu dvasią. Dvasinis-mistinis pradas, atrodo, bus persvėręs ir senoje lietuviuo religijoje; ji neturėjo nei ypatingų formų, nei ceremonialo.

Vis dėlto religija nėra atsietą nuo formalinės pusės. Ji yra abipusis žmogaus ir Dievo santykis, bet žmogus nėra tik dvasia. Bažnyčia taip pat ne vien dvasinė bendruomenė, bet ir žmogiškoji.

Paprastai nėra religinio akto, kuris neturėtų apibrėžtos formos. Be žodžio, ženklų, veiksmo, net be medžiaginių priemonių, neturėtume nei tiesos, nei gėrio, nei malonės. Tiesą pažįstame per įformintą žodį, gėrį — per tam tikrą dorinę normą, o malonę gauname per regimus ženklus. Forma pagaliau

nėra tuščias dalykas, kaip lietuvis kartais galvoja. Forma išreiškia turinį, ji turinio ženklas, simbolis.

Lietuvio religingumas, bėgdamas nuo formos, kartais išeina į laukus. Ieškoti Dievo laukuose — gamtoje nėra peiktinas. Gamta yra atvertoji Dievo knyga, bet gana elementari. Gamta gal pažadina pergyvenimą, įsijautimą, kurį lietuvis perdėtai vertina. Buvo jausmas — buvo gera malda. Buvo nuoširdus pergyvenimas — gera išpažintis ir komunija. Ar buvo valia, noras, ar buvo religinio akto tikslumas? Juk tai irgi svarbu. Jausmas ir pergyvenimas yra malonus tik asmeniškai. Argi visada ieškai jausmo, kai reikia atlikti pareigą?

Formos nepaisymas kartais virsta religiniu beformiškumu. Lietuvis tai pajunta, susidūręs su kitų tautų tikinčiaisiais. Būna lyg sugautas, nežino, kaip rankas laikyti; klauptis ar keltis bažnyčioje; klauptis ar tik nusilenkti, einant pro altorių; pakelti ar palenkti galvą per pakylėjimą; po komunikacijos žegnotis ar ne; priimant komuniją, žiūrėti kunigui į akis ar to vengti ir t.t. Žiūrėk, puikūs, nuoširdūs vyrai, o bažnyčioje per pamaldas laiko rankas užpakalyje sunėrę arba kišenėse. Lietuvių bažnyčiose rasi didelį įvairumą, kuris rodo nesusigaudymą, o tai kaip tik liudija nepaisymą, nenorą išsiaiškinti, kokia forma tikslesnė ir oresnė.

Formos pasigendi gerų, uolių katalikų bute. Pirmas išpūdis, kad čia gyvena greičiausiai koks nors netikintis. Kodėl? Nerasi kryžiaus, o jei pastebėsi, bus ne ten, kur reikėtų, arba bus tik koks nors suvenyrinis drožinys, koplytstulpis — tautinė puošmena, kurią mėgsta ir netikintieji. Prie stalo, prieš valgant ar pavalgius, nepastebėsi kryžiaus ženklo, o jeigu dėl kunigo ar kito religingesnio žmogaus jį ir padarys, tai bus taip nenatūralu, susivaržius, skubotai, kad net neįjauku. Dažniausiai tai pastebėsi pas inteligentus.

Liaudies religingumas turėjo daug formų, o šio šimtmečio pradžioje jų buvo dar daugiau. Tos formos buvo perėjusios į šeimų tradicijas ir buvo ryškiai sudvasintos.

Liaudies religingume buvo išlaikyta pusiausvyra tarp dvasios ir formos.

Čia, išėivijoje, liaudies beveik neturime, tad ji nesudaro kontrasto inteligentijai. Bet yra kontrasto apraiškų tarp generacijų. Jaunesnieji, brenę svetur, išėję konfesines mokyklas, susidurdami su kitų etninių grupių tikinčiaisiais ir jų šeimomis, bando savo šeimose ieškoti ryškesnės religinės formos. Jie daugiau dėmesio rodo formai ir viešose pamaldose. Atrodo, kad ir lietuvis gali perkopti introvertinį uždaramą, tik reikia laiko.

3. KAIP SUPRASTI ASMENIŠKĄ SANTYKĮ SU DIEVU?

Religingumas remiasi asmeniškumu — kitaip ir būti negali. Kaipgi kitaip priimsi tiesą, gėrį, meilę? Kaip juos taikysi gyvenime? Mes tai priimame savo sąmonės akylymu, laisvos valios pastangomis, jausmo lakumu — įsijautimu. Asmeniškasis momentas religiniame gyvenime yra esminis ir nepakeičiamas. Ir Kristus, jei išsiskaitome evangelijas, dažnai kreipdavosi asmeniškai: ar tiki, ar nori, eik ir daryk! Kai jis klausė apaštalu, ką žmonės galvoja apie jį, po to teiravosi: o ką jūs galvojate? Lietuvio asmeniškumas religiniame gyvenime savyje yra geras. Negeras jis pasidaro tada, kai tampa uždaras ir visiškai atsiskyręs nuo kitų.

Anksčiau, negu žmogus pajėgia bendrauti su Dievu asmeniškai, tai daro per kitus ir su kitais. Taip jo religingumas išauga ir subręsta reikštis savarankiškai. Žmogus įsijungia į tikinčiųjų bendruomenę šeimoje, Bažnyčioje, tautoje, ir nuo to negali atsipalaiduoti. Toji sąmonė, kad Dievas nėra tik tau vienam ir tu Dievui nesi vienas, reikalauja susigyventi su bendruomene ir kartu su ja jį garbinti. Asmeniškumas tik tada yra girtinas, kai susiderina su bendruomeniškumu, nes religija turi bendruomeninį charakterį. Pilna religija yra ne formulėje "Dievas ir aš", bet "Dievas ir mes". Mūsų liaudis tai, rodos, geriau suvokė už inteligentus. Ji turėjo bendrų pamaldų bei

apeigų, jas mėgo ir ugdė šeimose, kaimo bendruomenėse, parapijose.

Inteligentas ne tik vengia arba nedrąsiai, lyg ne savas, jaučiasi bendruose religiniuose veiksmuose, bet kartais net aki-vaizdžiai gina savo religijos privatiškumą. Santykis su kunigu, kaip minėta, neperkopia į religinę plotmę. Retai kada jis pasiteiraus, kaip suprasti vieną ar kitą religijos tiesą, kaip elgtis, kad geriau susiderintų su religijos reikalavimais. Gal nenori pasirodyti nežinančiu, neišmanančiu? Gal bijo liesti grynai individualų dalyką, koku laiko savo religiją. Gerai, ar ne taip gerai — tačiau tai mano reikalas! Ir keista, kad to ne taip bijo mažiau tikintieji arba abejojan-tieji, negu save laikantieji žinomais katali-kais.

Nežiūrint didelio noro pažinti tiesą, lie-

tuvis vis dėlto per mažai ima į rankas reli-ginę knygą. Kodėl? Gal nepasitiki autorium, gal nelaiko jo pakankamu autoritetu? O gal knyga ne jo skonio, ne pagal jo galvo-jimą? Įsidėmėkime šį paskutinį dalyką. Lie-tuvis, pradėjęs skaityti, žiūrėk — užklius už vieno ar kito jam nepriimtino sakinio ir mes knygą į šalį. Ta pati priežastis atbaido jį ir nuo kunigo. Gal neabejoja, kad kunigas vis dėlto daugiau už jį nusimano religijos srityje, bet ar jis supras jo asmenišką pažiūrą, ar priims jo motyvus, gal bandys sugriauti tai, kas jam neliečiama, sava? Tas "sava" pasidaro labai dažnai nepaliečiamas "ta-bu" — ir nesakytume, kad tuo lietuvis bū-tų labai patenkintas. Protu jis žino, kad tu-rėtų kitaip elgtis, bet nepajėgia perkopti to jautraus užsidarymo, to perdėto savo jaut-rumo.

LITURGINIO ATSINAUJINIMO ATEITIS

ANTANAS SAULAITIS, SJ

KAIP MELDŽIASI, TAIP TIKI

Bažnyčios liturgija — bendrosios viešos apeigos ir sakramentai — visados buvo ir bus šaltinis, iš kurio suvokiamas žmonių tikėjimas. Kaip ir ką susirinkusi tikinčiųjų šeima meldžiasi, taip ir tiki. Liturgija yra viena iš apčiuopiamiausių Bažnyčios ap-raiškų. Kai liturgija keičiasi ir keičiama, ji paliečia ne tik išorę, bet ir patį tikėjimą. Kai Bažnyčios nariai pradeda "tikėti" ką kita, keičiasi ir liturgija. Kai prisimena li-turginių apeigų, ženklų, žodžių prasmę, ieško būdo šiuolaikiniai forma tai išreikšti.

NUOLATINIS ĮVAIRUMAS

Lietuviai, kai kuriuose kraštuose jaučiantys, kad Bažnyčios vadovybėje vyrauja vienos tautybės pažiūrų asmenys, dar at-kakliau kovoja už lietuvių parapijų, pamal-dų ir lietuviškos religinės veiklos teises, ne-norėdami priimti vieno masto sau ir visiems. Tos laikysenos ne visada pritaikomos ki-tiems: Kristaus Bažnyčią sulygina su Vaka-rų arba Lotynų apeigų Bažnyčios dalimi. Šiame šimtmetyje, prieš Vatikano II susi-

rinkimą, Bažnyčioje buvo 14 skirtingų apeigų ir 21 kalba. Šio skaičiaus Vakarų ar Lotynų apeigos ir lotynų kalba buvo tik vienas iš 14 ir vienas iš 21. Tarp žinomes-nių apeigų yra graikų arba stačiatikių, mel-chitų, kaldėjų, koptų, malabarų. Tarp daž-nesnių kalbų — arabų, aramėjų, senoji sla-vų bažnytinė.

Vakarų Bažnyčia, įvesdama vietines kal-bas, išgąsdino kai kuriuos asmenis, kurie manė, kad visa Bažnyčia liturgijoje naudo-ja tik vieną kalbą ir tas pačias apeigas. Pripratusiems Dievo žodį girdėti lotyniškai, atrodė keista, kad štai Dievo žodis gali būti išreikštas kiekviena kalba. Lietuvių tarpe, kaip ir kitur Vakarų Bažnyčioje, esama ti-kinčiųjų, kurie mano, kad ši Bažnyčios dalis turėtų sugrįžti prie lotynų kalbos ir prie priešvatikaninių apeigų. Jeigu tikime, kad Dievo tiesa nekintama ir pastovi, tai ir Kris-taus Bažnyčia tokia turi būti — nelanksti ir tvirta kaip Petro uola.

Vakarų liturgija buvo suvienodyta še-šioliktame amžiuje, ir tai liko įvairios apeigos vienuolijoms, tautoms ar vyskupijoms.

Jeigu kalbama apie grįžimą į priešvatikaniškus laikus, paprastai galvojama apie XIX šimtmečio liturgiją ir lotynų kalbą. Jeigu toks troškimas yra noras pasiekti autentišką Kristaus Bažnyčią, ar nereikėtų grįžti į pirmųjų keturių šimtmečių graikų kalbą arba į Jėzaus gimtąją aramajų kalbą, šiaudien užsilikusią tik vienose apeigose? O pačios apeigos, ar jos turėtų būti irgi anų laikų, kuriems liudija šv. Paulius savo laiškuose (arba Justinas kankinys, šv. Ignacas antiokietis, pirmojo šimtmečio leidinys Didachė ir kiti), kur mišios vykdavo vakarienių metu privačiuose namuose, kai dar bažnyčių nebuvo, ir žmonės Komuniją nešdavosi namo? Arba Susitaikymo sakramento forma — ar vengti 1977 metais įvestos formos (pasirinkimą tarp akivaizdinės ir klausykimės išpažinties) ir sugrįžti į viduramžių būdą, kur atgaila, vietoj ligšiolinių Tėve mūsų ar Sveika Marija, buvo vieša, apsilikus ašutine metams ar ilgiau šventoriuje? Kai už nuodėmę atgaila galėjo būti ir vedusiems susilaikyti nuo santykių dešimt ar daugiau metų?

PIRMASIS PAKEITIMŲ LAIPSNIS

Galima manyti, kad liturginis sąjūdis, prasidėjęs šio šimtmečio pradžioje ir pražydes Vatikano II metu, jau pasiekė savo uždavinį Vakarų Bažnyčioje — atnaujinti esamą liturgiją. Šv. Tėvo parinktos komisijos apsvastė apeigas, skaitymus, maldas ir pagal svarstybę ir liturgistų bei teologų pastabas tą liturgiją atnaujino. Visi apie pakeitimus žino ir kiekvienas savaip į juos atsiliopė. Nelengva buvo (ir tebėra) kunigams, išsilavinusiems pagal "seną" tvarką, atsisakyti tų apraiškų, kurias per metų metus pamilo, ir priimti naujas. Širdyje abejodami, ne visada sugebėjo tikintiesiems paaiškinti pakeitimų esmę, priežastis. Tikintieji ir liko abejingi, ypač jeigu nesekė plačiau už vieną kitą straipsnelį tų pakeitimų eigos.

Pirmasis pakeitimų laipsnis ar žingsnis buvo atnaujinti dabartinę Lotynų apeigų liturgiją. Atsinaujinti nebuvo lengva. Dabar seks antrasis laipsnis, daug gilesnis ir "sunkesnis".

KIEKVIENOS TAUTOS SENASIS TESTAMENTAS

Per šimtmečius skleidami krikščionybę šimtams tautų, Kristaus žodžio nešėjai elgėsi žmogiškai (kryžiuočių atveju Lietuvoje ir Prūsiose gal nežmoniškai), kartu su Evangelijos Geraja Naujiena skleidami vakarietišką kultūrą. Afrikos, Azijos, Pietų Amerikos ir įvairių nevakarietiškų tautų krikščionys liturgiškai, jei ne visa tikybos ir religinės kultūros prasme, yra vakarų europiečiai. Misijonierius nešė kolonistų kultūrą vietiniams, kad ir nesąmoningai. Vakarietiška kultūra galėjo tautą atskirti nuo jos savitų kultūrinių šaknų, kai svarbi kultūros dalis — tikėjimas ir religija — pavirto svetimos kultūros plotme.

Šis klausimas, kiek tautai reikia su tikėjimu Kristumi priimti kitos tautos kultūrą, nėra naujas. Jis užrašytas Apaštalų darbų knygoje, ir dėl jo smarkiai susikirto du brangūs apaštalai, kurių šventę šiandien miniame tą pačią dieną. Šv. Lukas rašo, kad klausimas buvo, ar pagonims reikalinga pirma tapti žydais, kad galėtų tapti krikščionimis. Jokūbas ir Jeruzalės Bažnyčia su Petru palaikė šią pusę, o Paulius su Barnabu (taip pat vadinamu apaštalų) antrąją. Jeruzalės susirinkimo nuosprendis buvo toks: kitų tautų ir kultūrų asmenys, priimdami Kristų savo Išganytoju ir įsijungdami i matomąją Bendruomenę, neturi būti priversti tapti žydų kultūros nariais. Ta kultūra, kaip ir visos, rišasi su religiniu paveldėjimu, religiniais papročiais, religinėmis pažiūromis. Iki šių dienų įvairiose rytiečių apeigose užsiliko Jeruzalės nutarimo dvasia. Ekonomiškai, politiškai ir visaip daugiau išsivysčiusiai Europos kultūrai tikėjimo skleidimas rėmėsi daugiausia vakarietičių pastangomis, ir europietiška kultūra žygiavo kartu su kariais, mokslininkais, politikais, teise ir misijonieriais, prekybininkais ir valdžia, menu ir įvairiomis kultūrinėmis vertybėmis. Kai misijonieriai, kaip Matas Ricci Kinijoje ar jėzuitai guarani indėnų misijose Pietų Amerikoje, stengėsi perduoti "tyrą" Kristaus sekimą be vakarų Europos priemaišų, jų pastangos buvo sutramdytos.

Kai šiandien su indėnais P. Amerikoje misionieriai nori taip pat elgtis, kiti juos kaltina nenorinčiais evangelizuoti "laukinių".

Galima prileisti, kad Izraelio tautai Senasis Įstatymas buvo būdas, kuriuo Dievas tą ypatingą tautą ruošė Kristaus atėjimui. O kitų tautų Dievas neruošė per šimtmečius ir tūkstančius metų? Ar nebūtų galima manyti, kad kiekvienos kultūros vertybės, legendos, mitai, papročiai, pergyvenimai ir istorija yra tos tautos Senasis Testamentas, kuriuo Dievas ją ruošia Naujajam? Kodėl ne? Ar kiekvieno žmogaus istorija nėra kelias, kuriuo Dievas jį veda į save? Ar asmuo bei tauta neturi teisės savo ypatingoje istorijoje išžiūrėti Dievo veikimą lygiai tiek pat, kiek Izraelio tauta savojoje?

ANTRASIS PAKEITIMŲ LAIPSNIS

Jeigu apaštalai Jeruzalėje nutarė, kad nauji krikščionys neturi tapti pirma žydais, paskui Kristaus sekėjais, tai būtų suprantama, kad šiandien iš nevakarietiško kultūrų tautų nereikėtų reikalauti, kad jie pirma taptų europiečiais, tada Kristaus sekėjais. Ir iš vakarietiško kraštų bei tautų gal nereikėtų reikalauti kultūrinio vienodumo Bažnyčioje, nes ir taip kiekviena tauta turi savo skirtingą atspalvį. Pagal tokį dėsnį, Bažnyčios liturgija taptų dar įvairesnė — kiek kultūrų, tiek ir "liturgijų". Ir tas pats vienas Kristus, kaip sako šv. Paulius.

Antrasis pakeitimų žingsnis yra šis: išstudijuoti dabartinės liturgijos šaknis ir sužinoti, ką apeigos, žodžiai, maldos, papročiai reiškė tada tiems, kurie jas kūrė, įgyvendino. Pirmiesiems krikščionims (arba ir vėliau kitiems) šios apeigos reiškė tai ar ką kitą. Tada antrasis klausimas: kaip šią esminę reikšmę išreikšti šios kultūros apraiškose? Tokių klausimų jau yra buvę daug ir pirmajame liturginio atsinaujinimo laikotarpyje. Vienas žinomiausių būtų kunigo gestas mišių pradžioje ir pabaigoje — pabučiuoti altorių. Indijoje viešai bučiuotis yra šlykštu (ir keturis šimtus metų jų bažnyčiose taip buvo), tad šiandien Indijos kunigai pagarbiai kakta paliečia altorių. Pagarba išreiškiama tos kultūros būdu. Pras-

mė ta pati. Vakarų Bažnyčioje tikintieji žegnojasi vienaip, atidarytu delnu, kartais žvairuodami į rytiečius, kurie suglaudžia tris ir du pirštus (sakoma, triasmenio Dievo ir dviejų Kristaus prigimčių ženklai) ir žegnojasi "atvirkščiai". Ligi XI a. visi taip žegnodavosi, įskaitant ir vakarų Europoje.

Jėzus plovė savo mokinių kojas paskutiniosios Vakarienes metu. Šiandien tai kartojame mūsų bažnyčiose. Kokia buvo šio elgesio esminė reikšmė aukštutiniame kambaryje? Kaip šiandien geriausia Kristaus tarnystę išreikšti? Ar irgi plauti kojas Niujorke, Toronte ar Limoje? Jeigu vakarų Bažnyčia šiandien vartoja neraugintą kvietinę duoną Eucharistijai, kaip ji atsakė per ilgus amžius vartotos raugintos duonos ir (greičiausia paties Jėzaus Vakarienes) miežinės? Ar tai reikėtų, kad, atnaujinant arba kuriant esminę liturgiją pagal kiekvieną kultūrą, kiniečiai vartotų ryžius ir savo ypatingą kasdienį gėrimą vietoj vyno? Kokia yra Eucharistinių simbolių esmė?

Čia paskubomis surašyti pavyzdžiai liečia paviršutiniškesnius dalykus. Studijuodami krikščioniškųjų apeigų šaltinius ir kiekvieną kultūrą, liturgistai išžiūri ir išžiūrės, kaip esminiai dalykai parodomi joje, pavyzdžiui, pagarba. Dievo artumas. Dievo skirtingumas, nuplovimas, valgymas, patepimas, stiprinimas. Antrojo liturginio atsinaujinimo metu galime tikėtis dar didesnio įvairumo. Kaip ir tautiniuose šokiuose išžiūrime panašumų, nors tautos būtų labai skirtingos, taip ir šitokiame liturginiame pasaulyje tarp visų skirtumų tebesugebėsime išžiūrėti esmę.

Lietuviams jaučiau, jeigu kunigas vietoj bet kokios stulos užsideda lietuviškų raštų stulą. Afrikoje užsideda tų tautų raštų arnotą ar tuniką. Bet kaip su kai kurių Filipinų salų gyventojais, kurie, išbuvę dabartinėse (vakarų Europos kultūros) mišiose, nesijaučia pasimeldę? Jie iš bažnyčios išeina ir šventoriuje dvi valandas šoka, ir tik tada jaučia, kad šlovino Dievą. Ar lietuvis piktinsis jų kultūros krikščioniškąja liturgija, kai dabartinėse pamaldose nedrįsta

Antonio Quadros

ODĖ VILČIAI

Likiminę pabaigos valandą,
ant sužlugimo ribos,
į pralaimėjimą vedančiu laiku,
aš dainuoju,
aš dainuoju viltį.

O pamėlęs savižudžio veide,
o baises nusivylusio paveiksle,
o į nelaimę kritusi siela,
įtraukta į pražūtingą ratą!
Smurtingai besiaučianti,
ir vis tik paskutinę minutę,
gal būt, perėjimo akimirką,
gal net mirties akivaizdoje,
viltis, tikiu, tavo palietė,
nes tikėtis netgi negalimume
yra įprastinė žmogaus sąlyga.

Kokia dvasios jėga,
koks jausmas variklis
mums leidžia gyventi tarp griuvėsių,
kai visa aplink mus susinaikina?

Vakar mirė tėvas,
šiandieną brolis,
o kas ryt?
Esame laikinai gyvi,
esame krintančios žvaigždės,
esame galimi lavonai,

---

net rankos ištiesti šalia stovinčiajam taikos
pasveikinimo metu?

Dabartinėse pirmuoju laipsniu atnaujin-
tose apeigose kartais pasigendama misti-
kos, kurios aplinką sukurdavo svetimoji lo-
tynų kalba, smilkalai. Tikroji misterija, mis-
tika ar paslaptis, atrodo, nėra ta, o kad
Dievas gali žmogų pasiekti, jam kalbėti, o
žmogus — atsiliepti. Antrajame tarpsnyje
ši Dievo ir žmogaus santykių paslaptis taps
dar ryškesnė, kai santykio esmė bus iš-
reikšta savos kultūros būdu, mąstysena,
apeigomis.

Kaip krikščionys nori tikėti, kad Kristus
atėjo visų tautų labui, taip ir garbindami
Dievą norės pripažinti, kad jis atėjo kiek-
vienos tautos gerovei.

esame mirties kaimynai,
ir vis tik
ligi paskutinio atodūσιο
elgiamės, lyg laikas
būtų amžinas,
lyg kad mūsų likimas
būtų nepabaigiamas.

Aš dainuoju,
aš dainuoju viltį,
nes viltis mus veda,
nesuteptus ir tolygius,
ligi to, ką vadiname mirtimi,
nes viltis mus lydi
anapus žmogaus likimo,
priderindama prie amžino judėjimo,
ligi pat vadinamojo galo,
mūsų tobulėjimo pastangas.
Neryškus dieninis jausmas,
teologinė dorybė,
subtilus svoris, supusiausvyrinąs skausmą,
Dievo pagalba susikrįmusiai sielai,
žinojimas, kad gyvenimas — tai kelionė,
ir kad anapus uosto
visad yra kitas uostas,
ramybė audroje,
pasitikėjimas katastrofoje,
viltis,
laikino tultas i begalybę,
mįslingas laiškas,
balzamas,
akivaizdumas,
nenuneigiamas buvimas...

Likiminę valandą,
ant ribos,
laike, lekiančiame į pralaimėjimą,
bet kuriose rungtyne,
gyvenimo akivaizdoje
ir mirties akivaizdoje,
aš dainuoju,
aš dainuoju,
aš dainuoju,
aš dainuoju viltį.

Išvertė P. Gaučys

Antonio Quadro, portugalų poetas, besireiš-
kias kaip vienas žymiausių pastarųjų laikų
įvairių kultūros sąjūdžių skatintojas, rašytojas,
apybraižų autorius ir kritikas, turįs didelės į-
takos portugalų visuomenei.

Kazys Bradūnas

BŪTI

Dievas liepė man būti.
Ir aš kabinuosi,
Kaip smėly maža skruzdėlė.
Aplinkui kiti vabalėliai,
Pliki ir plaukuoti,
Ir žemininko slieko sodyba —
Skylė.

Dievas liepė man būti —
Pailsti ir susimąstyti,
Pažvelgti į žemę, į dangų
Ir į save,
Kur vakaro saulė, kaip langas, dar švyti
Juodam debesų laive...

Dievas liepia tik pailsėti...

PAGAL LUKĄ

Galilėjos ežero laive
Atradau bemiegantį Tave.

Greitai saulę debesys uždengs,
Ateinu viršum sujudusio vandens.

Bet banga, tartum akmuo, skaudi —
Viešpatie, kodėl nepabudini,

PAPRASTAM KARSTE

Marijampolėje guli Matulaitis
Paprastam, ne sidabriniam karste.
Vyskupe, tavo šventumas, kaip našlaitis,
Paliktas vien Dievo akyse.

O mes trokštame ir ieškome sukaitę,
Kad šventumas būtų paverstas garbe —
Guli Marijampolėje Matulaitis
Paprastam, ne sidabriniam grabe.

SU DIEVU

Su Dievu vos lietėmės pirštais —
Ir atmint negaliu, kaip ir kas...
Lopšely tai buvo. Bet mirštant
Su Dievu jau sunersiu rankas.

MOTINA TERESĖ KALKUTOJE

ALFONSAS GRAUSLYS

Nedalyvavusieji paskutiniame Tarptautiniame Eucharistijos kongrese Filadelfijoje galėjo per televiziją matyti ir girdėti švelniai besišypsančią didžiąją Indijos labdarę Motiną Teresę. Jau nemažai apie ją prirašyta. Gal labiausiai ją išgarsino anglų žurnalistas ir rašytojas nekatalikas Malcolm Muggeridge savo knygoje "Something Beautiful for God" (1971 m., William Collins & Sons leidinys). Mūsų spaudoje neteko pastebėti nieko išsamesnio apie ją, tad, pasinaudodamas minėtu veikalu (prancūzų vertime pavadintu "Mere Teresa de Calcutta", 1973 m., du Seuil leid.) ir dar dviem leidiniais, paremtais pačios Teresės žodžiais, išverstais į prancūzų kalbą ("La Joie du don", 1975, du Seuil leid, ir "Tu m'apportes l'Amour", 1975, Le Centurion 3-čias leid.), noriu supažindinti su jos biografija, bent išskaičiuojant jos nuveiktus darbus ir

pavaizduojant jos vidinį pasaulį, kuris tuos darbus įkvėpė.

* * *

Motina Teresė gimė iš tėvų albanų 1910 m. rugpiūčio 27 d. Jugoslavijoje. Jos vardas ir pavardė — Agnė Bojaxhiu. 1928 m. ji įstoja į "Notre Dame de Lorette" seserų kongregaciją Airijoje. Noviciatui atlikti ji siunčiama į Indiją, kur dvidešimt metų mokytojauja vienoje Kalkutos kolegijoje. Matydama didelį Indijos vargą ir skurdą — gatvėse mirštančius vargšus, ji pajunta pašaukimą jiems pasiaukoti. 1948 m. specialiu popiežiaus Pijaus XII leidimu, pasilikdama vienuole, ji išstoja iš Loreto vienuolijos, kad galėtų, būdama tik Kalkutos arkivyskupo žinioje, laisvai atsiduoti vargšų tarnybai.

1950 Roma patvirtina jos įsteigtą kongregaciją — "Meilės misijonierės". Tos vienuolijos tikslas — rūpintis "neturtingiau-

siais tarp neturtingųjų", o taip pat apleistais vaikais, raupsuotais, gatvėse mirštančiais. 1954 metais ji įkuria "Namus mirštančiams" Kalkutoje, kur iš gatvių renkami ir telkiami artimi mirčiai vargšai, kuriais nėra kam rūpintis. 1963 m. ji įkuria naują savos vienuolijos šaką vyrams — "Meilės Misijonieriai Broliai". 1945 m. Paulius VI, labai domėdamasis Teresės darbais, "Meilės Misijonierių Seserų" kongregaciją pakelia į popiežiškos kongregacijos laipsnį.

Pradedant 1965 m., šios kongregacijos skyriai įsikuria Venecueloje, Tanzanijoje, Romoje, Australijoje (dviejuose to krašto miestuose), Jordanijoje, Anglijos Londone, keli nauji skyriai pačioje Indijoje, Niujorko Harleme (tarp juodukų), Airijos Belfaste, Etijopijoje, Peru ir kitur.

1969 m. Paulius VI leidžia kurtis tarptautiniams "Motinos Teresės Bendradarbių" skyriams, kurie pradeda plisti labiausiai ten, kur seserys jau yra įsikūrusios, bet taip pat ir ten, kur jų dar nėra, pvz. Švedijoje.

1972 m. susikuria Prancūzijoje "Les Amis de Mere Teresa" — Motinos Teresės Draugų organizacija.

1975 m. minint sidabrinį tos seserų vienuolijos sukaktį, aiškėja, kad jau daugiau kaip 90 tos vienuolijos skyrių yra įsikūrusių pasaulyje (30 jų pačioje Indijoje). Tų pačių metų antroje pusėje ši vienuolija jau turėjo 1132 nares.

* * *

Žvelgdami į Motinos Teresės ir į jos įsteigtos vienuolijos seserų įvykdytų darbų gausumą, negalime nenustepti ja pačia, jos kilnia krikščioniška širdimi, kuri sužavėjo tūkstančius moterų ir vyrų ir palenkė juos su ja bendradarbiauti.

Pirmieji jos žygiai nukreipti į apleistus vaikus. 1948 m. ji įsteigia pirmąją tokiems vaikams mokyklą. Kai kurios jos įsteigtos mokyklos neturi jokių patalpų — dirba atvirame ore, kur nors prie sienos (ant kurios galima rašyti) su vaikais, sėdinčiais ant žemės. Tose mokyklose ji vaikus auklėja, rūpindamasi juos įpratinti į darbštumą bei švarumą.

Taip pat ji rūpinasi vaikais, kovodama prieš abortus ir tvirtindama, kad "neturėtų atsirasti rankos, pakeltos gyvybės žudyti, nes gyvybė Dievui priklauso". Ji rūpinasi gimsiančiais kūdikiais — povainikiais, ieškodama, kas juos išūnys ar įdukrins. Ji iš tėvų vaduoja kūdikius, kuriais jie nesirūpina, kurie net išmetami laukan. Kaip didelė jos įtaka Kalkutoje, galima spręsti kad ir iš to, kad ne sykį turtingieji, jos prašomi, tokius kūdikius išūnija, nugalėdami savyje kastų sudarytas tarp žmonių pertvaras. Todėl ir jos vadovaujamoje vienuolijoje yra nemaža turtingų tėvų dukrų, kurios, nugalėjusios aukštesniųjų klasių prietarus, atėjo tarnauti žemiausios klasės vargšams.

Nekritikuodama nė vieno, taigi nė turtingųjų, ji jų ne vieną laimėjo artimo meilės tarnybai. Ji, susirūpinusi prostitucijos pavergtomis mergaitėmis, sudaro progą ir sąlygas iš tos padėties išsilaisvintiems pradėti naują bei vertingą gyvenimą.

Įdomu yra ir tai, kad žinia apie jos kilnius užsimojimus vaikų tarnyboje, bangaudama per pasaulį, sumobilizavo turtingesniųjų kraštų mokyklų vaikų širdis jai padėti. Tokių vaikų atsirado Anglijoje, Danijoje, Vokietijoje, Kanadoje, kurie, nutraukdami nuo savęs maisto, net badaudami, panoro Teresės globojamus vaikus aprūpinti duona, pienu, vitaminais. Tai faktai, apie kuriuos būtų įdomu ir daugiau sužinoti.

Motina Teresė su savo bendradarbėmis negali nurimti, matydama nelaimingiausias iš nelaimingųjų — tai 4 milijonai raupsuotųjų, kurie yra Indijoje. Ji žino, kad tai baisi nelaimė, bet, anot jos, "ne tokia, kurios iš-tiktasis turėtų nustoti mūsų meilės, būtų nepageidaujamas ir apleistas". Ji stebi juos ir mato, kad savo tarpe jie jaučia broliškumą ir, nors jų veidai ir kūnas dvelkia baisumą, jie yra žmonės ir parodo žmogaus orumą. Ji su savo seserimis juos myli ir beveik nejaučia iš jų kylančio šlykštaus kvapo. Tie, kurie yra stebėję jų darbą, mato, kaip jos jų gydymo įstaigose (leprozoriumuose) džiaugsmingai ir su meile jiems tarnauja. Jos žiūri į šiuos ligonius kaip į savo bendradarbius, kurie, kaip sako Teresės parašytos

konstitucijos 19-tas paragrafas, gali savo kančios aukojimu už jiems tarnaujančius šį patarnavimą paremti ir palengvinti.

Šiuo metu seserys globoja apie 10 tūkstančių raupsuotųjų. Šiam darbui jos yra paruoštos. Jų didelis draugas gydytojas dr. Senn tam darbui vadovauja. Užtenkamai anksti pajutus užsikrėtimą, iš Anglijos ir JAV gaunami naujai vaistai susirgusieji yra pagydomi. Gavusios iš valdžios 34 hektarų žemės plotą Shanti Nagar vietovėje, seserys stato namus, kuriuose pagydytieji ruošiami gyvenimui ir darbui.

Motinos Teresės ir jos draugių veikimą tarp raupsuotųjų nušviečia kad ir toks epizodas. Kai psr vienas Kalėdas Motina Teresė nuvykusi lankyti raupsuotųjų jiems kalbėjo, kad Dievas juos myli, kad jie yra jam brangūs, tai vienas labai raupsų sunaikintas senelis priėjo ir jai pašnibždėjo: "Pakartokite tai dar kartą, taip man malonu tai girdėti. Aš visuomet girdėdavau, kad mūsų niekas nemyli. Taip nuostabu tai žinoti, kad Dievas mus myli. Dar kartą tai pasakykite". Nenuostabu, kad tokių ir kitų panašių įvykių patyrusi. Motina Teresė savašias sekėjas mokė: "Jiems reikia mūsų rankų, kad jiems tarnautume, ir mūsų širdžių, kad juos mylėtume... Daug kur mes galime šią kančią, tą meilės badą matyti, ir tik mes vienos, jūs ir aš, tegalime jį patenkinti".

Jos didelė širdies kančia — tai vargingiausia Indijos dalis Bengalija (Bengia Desh). Anot jos, "Bengalijos kančia — tai didžiulė Kalvarija, kur Kristaus kūnas dar kartą kryžiuojamas". Jos rūpesčių dėka ten lankosi pirmosios pagalbos mašinos ir teikiamas visoks mediciniškas patarnavimas. Ten ji steigia viešas virtuves, kad vargingiausieji bent kartą per dieną galėtų gauti šiltos ryžių sriubos.

Bet labiausiai platiems sluoksniams pasaulyje yra žinomos patalpos, į kurias ji renka gatvėse gulinčius vargingiausius, negalinčius vaikščioti, neturinčius visai nieko, kas jais galėtų pasirūpinti. Tam tikslui ji iš valdžios yra gavusi nenaudojamą, apleistą deivės Kali šventyklą. Iki 1975 metų ji su

savo seserimis buvo atgabenusi į ją daugiau kaip 30 tūkstančių vargšų. Jai rūpėjo, kad bent paskutines gyvenimo valandas jie galėtų praleisti ir mirti švarioje aplinkoje, prižiūrimi ir mylimi. Ji taip elgėsi dėl to, kad, gilindamasi į žmonių vargą, priėjo išvados, kad didžiausia liga nėra raupsai ar džiova, bet tasai jausmas, kad esi nepageidaujamas, nemylimas ir visų apleistas. Anot jos, didžiausia nuodėmė — tai meilės trūkumas ir tas baises abejingumas artimui, kurs yra paliktas išnaudojimui, korupcijai, skurdiui ir ligai. Iš to jos išvada: "Be Dievo mes esame žmogiškos būtybės kurios tegali kitiems teikti vien skausmą ir kančią". Žmonės, kurie turėjo progos tuose mirštančiųjų namuose lankyti, tvirtina, kad vargšai kiekviename Teresės geste pajunta jos mylinčią širdį. Jie pirmą kartą ten išgyvena tą jausmą, kad kas nors yra suinteresuotas jų likimu. Pačios Teresės žodžiais tariant, vargingieji ten patekė, prieš tai "gyvenę kaip gyvuliai, miršta kaip angelai".

Pasaulio vargo pasireiškimus sekdam, ji važinėja po Europos ir Azijos kraštus, organizuodama pagalbą kenčiantiems. Ji visur kalba ir kalbasi vargo temomis. O kiek tų kelionių pačioje Indijoje, kad ir į suminėtas 30 vietovių, kur jos dvasios dukterys įsikūrusios veikia. Jos darbams atsiranda bendradarbių ir nekrikščionių tarpe. Jei apie save ir savo bendradarbes ji sako, kad jos *atiduodančios savo rankas, savo akis ir savo širdis Kristaus žiniai, kad Jis per jas veiktų*, tai tokiu pat būdu, kad ir nesąmoningai, Kristui tarnauja ir tie nekrikščionys, kurie jai tame darbe padeda.

Ji kenčia dėl pasaulyje siaučiančios neteisybės, dėl neteisybės politikoje. Ji rūpinasi palestiniečiais pabėgėliais. 1973 m. kovo 11d. Gazoje įkurdina savo vienuolijos seseris, kad jos rūpintųsi ten esančiais 400.000 pabėgėlių. Ji kenčia dėl neapykantos tarp žydų ir arabų ir ieško būdų, kad abi pusės galėtų pasikeisti kare žuvusiais. Ji labai susirūpinusi seserų padėtimi Kambođoje. Nėra tokių neteisybių ir kančių pasaulyje, kurios nesuaidėtų skausmu jos širdyje.

Arvydas Algminas

Paukščių stebėtoja

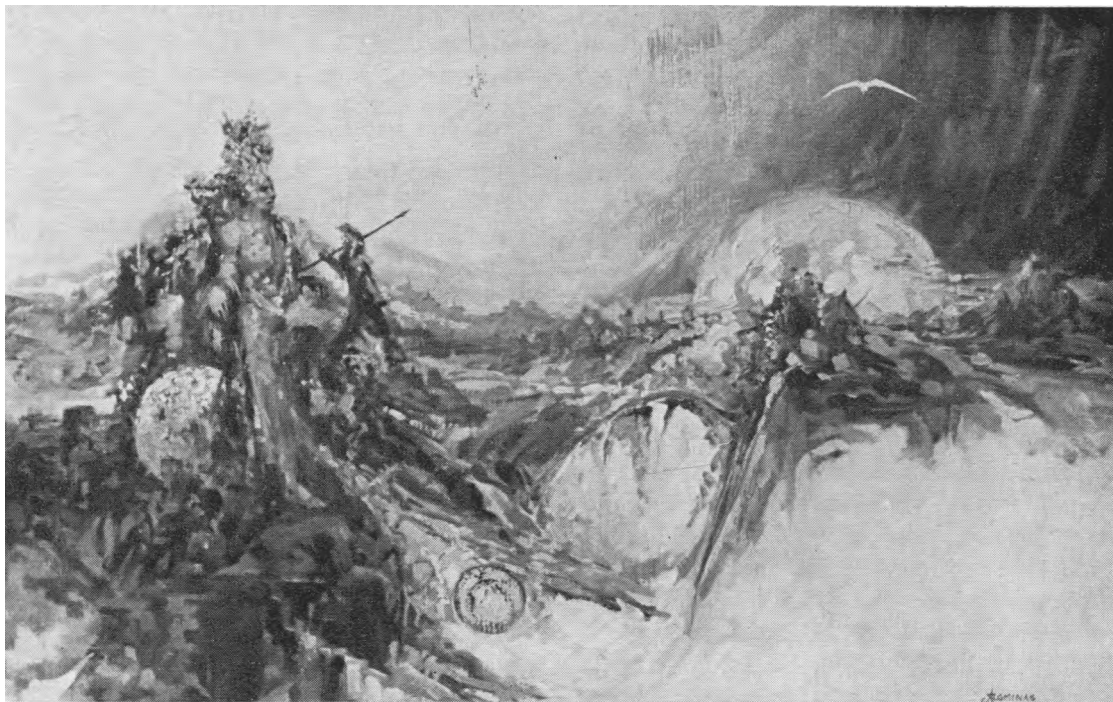
Čia tik apytikriai suminėjome tas darbu sritis, kurias Motina Teresė yra apėmusi, bet nepamirškime, kad tuos darbus reikia padauginti iš 90, nes yra tiek vietovių, kur jos dvasinės dukros atlieka panašų darbą.

Iš kur tiems darbams jos gauna lėšų? Jau minėjome, kad ji savo kelionėse telkia lėšas tiems darbams. Iš Indijos valdžios piniginės pagalbos ji neima, nors valdžia jos darbą morališkai ir konkrečiai remia. Tą valdžios paramą tarp kitko įrodo ir tas faktas, kad valdžios leidimu Teresė gali visada nemokamai naudotis Indijos traukiniais.

Didžioji piniginė pagalba ateina, kai ji pasirodo televizijoje įvairių pasikalbėjimų proga. Tai ypač išryškėjo Anglijoje. Kokią didelę įtaką gali padaryti ir paveikti visuomenę didelė, savęs atsižadėjusi asmenybė,

labai gražiai savo knygoje apie Teresę paminė M. Muggeridge. Jis ten rašo, kad "užtenka, jei ekrane pasirodo šviesus, meilės perpildytas veidas to asmens, kuriam pasaulis yra niekas, o Kristus viskas; asmens, kurs yra išsilaisvinęs iš savojo aš ir kūno, kad galėtų atgimti Dievo vaikų laisvei" ir kad tokių jos pasirodymų dėka pradėtų plaukti per bendradarbius didelės aukos.

Po visą pasaulį išbarstyti bendradarbių būreliai, atrodo, labiausiai prisideda prie lėšų telkimo "Meilės misijonierių" darbams. Prie to yra prisidėję Anglijoje sukurti televiziniai reportažai, Motinai Teresei dalyvaujant, su ja besikalbant, o taip pat eilė filmų, sukurtų Indijoje, kurie parodo Meilės misijonierių gyvenimą ir veiklą įvairiose gyvenimo vargo srityse.

Arvydas Algminas

Prieš potvynį

Arvydas Algminas

Paplūdimy

MOTERIS

J. VENCKUS, S.J.

Moterys pina dangiškas rožes
į žemiškąjį gyvenimą.

Schiller

Moteris visados buvo ir yra brangi: motina vaikams, žmona vyrui, sesutė broliams. O kaip gražiai mūsų liaudies yra apdainuota ta mergužėlė lelijėlė su rūtų vainikėliu, kuri dieną vaizduojasi, naktį sapnuojasi baltam dobilėliui, kuris atjos pas ją ant bėro žirgelio. Ir poetai moterį apdainavo skambančiomis eilėmis. Be abejo, gražiausią poeziją moteriai yra sukūręs Šv. Raštas "Giesmių giesmės" knygoje: "Tu graži, mano drauge! Tavo akys kaip balandėlės". O mergaitė atsako: "Tu gražus ir žavus, mano mylimasis". Mergaitė žino savo vertę ir gieda: "Aš lauko gėlė ir slėnių lelija".

Šileris gražiai apdainavo moterį, nes ji pina švelniomis rankomis meilės, užuojautos, pasigailėjimo ir didelio pasišventimo rožes į šį žemiškąjį gyvenimą, kuris be tų moters rožių būtų šaltas, liūdnas ir neįdomus.

Heine taip pat parašė gražių eilėraščių apie moterį. Jie yra išversti į įvairias kalbas. Kompozitoriai jiems sukomponavo skambių melodijų. Pora eilučių anglų kalba taip skamba:

Ši Motinos Teresės darbą pasaulis vertina. Tai įrodo visokie to darbo garbės pažymėjimai. Pačioje Indijoje prezidentas Giri yra pasakęs: "Esu optimistas ir įsitikinęs, kad kol bus tokių asmenybių kaip Motina Teresė, žmonija galės gyventi viltimi". 1971 m. sausio 6 d. Motinai Teresei Romoje Paulius VI įteikė Jono XXIII Taikos premiją. 1972 m. gruodžio mėn. Indijos New Delhi sostinėje ji gauna Nehru premiją. 1973 m. balandžio 25 d. Londone jai suteikiama vadinamoji Templeton premija. 1973 m. spalio 20 d. jos darbas įvertinamas Milane aukso medaliu.

You are like a flower
So sweet and pure and fair.

Tos gražiosios ir skaisčiosios mergaitės idealas yra ikūnytas Romos vestalėse ir mūsų tautos vaidilutėse, kurios tarnaudavo šventyklose ir saugodavo amžinąją ugnį. Jos buvo tarpininkės tarp Dievo ir žmonių.

ŠV. RAŠTAS IR MOTERYS

Tiesa, moterys žino, jog žydai dėkodavo Dievui, kad jų nesutvėrė moterimis, bet vyrais. Toji malda yra Talmude, o ne Šv. Rašte. Šv. Rašte rasime daug pagarbos moteriai. Ten yra aprašyta daug garbingų moterų. Pirmosios yra minimos patriarchų žmonos: Sara — Abraomo žmona, Rebeka — Izaoko, Raketė — Jokūbo. Raketė mirė gimdydama. Jai Jokūbas pastatė mauzoliejų, kuris ir šiandien tebėra netoli Jeruzalės. Šv. Raštas pamini, kad jos buvusios ne tik labai geros, bet ir labai gražios. Būti pripažintai gražiai yra didžiausia moters ambicija.

Yra dvi Šv. Rašto knygos, Juditos ir Esteros, kuriose aprašytos tos dvi moterys, išgelbėjusios žydų tautą iš didelių nelaimių. Žydai buvo Asirų užpulti ir apsupti, atkirsti nuo vandens. Atrodė, kad nebuvo jokios vilties išsigelbėti. Tada Judita, kuri buvo labai graži, pasipuošė gražiausiais drabužiais, pasitėpė kvepalais, kad būtų dar gražesnė ir žavingesnė, nuėjo slapta į Asirų stovyklą ir paprašė, kad ją nuvestų į karą vado Holofemo palapinę. Judita buvo ne tik graži, bet ir drąsi. Ji nužudė Haloferną, tą didžiausią žydų tautos priešą. Žuvus vadui, kariuomenė pakriko, ir žydai ją lengvai nugalėjo.

Kitas atsitikimas. Žydai tada gyveno Persijoje. Vienas karaliaus padėjėjas, supykęs ant žydų, nutaria juos užpulti ir sunaikinti. Karalienė Estera, Kserkso žmona, žydė, perkalba karalių Kserksą, kad tokį baisų planą sutrukdytų. Karalius užstoja žydus ir išleisdžia dekretą nužudyti tuos, kurie ruošė tas baisias žydų žudynes. Žydai ir šiandien su

džiaugsmu švenčia tą išgelbėjimo šventę, vadinamą Purim. Judita ir Estera yra laikomos Izraelio herojėmis. Tos garbingos ir drąsios moterys žydų tautai padarė tai, ko gal nebūtų galėjęs padaryti joks vyras.

Dar yra kita moteris, kurią Šv. Raštas gražiai ir idiliškai aprašo. Tai moteriai paskirta net ištisa knyga — tai Rūtos knyga (hebraiškai Ruth). Rūta nebuvo žydų kilmės, bet ištekėjo už žydo ir pasidarė labai lojali žydų tautai. Iš tos poros po kelių kartų gimė karalius Dovydas, iš kurio giminės kilo Kristus. Tad Dovydas nebuvo gyno kraujo žydas. Šv. Raštas labai iškelia Rūtos lojalumą, prisirišimą prie šeimos, išskaičiuodamas beveik visas moters dorybes.

KRISTUS IR MOTERYS

Nors Šv. Rašte yra pagarbiai aprašyta keletas moterų, bet vis dėlto tais Senojo Testamento laikais moteris buvo laikoma žemesne už vyrą. Tik su Kristumi atėjo visiškas moters išlaisvinimas ir jai priklausoma pagarba. Naujajame Testamente yra daug vietų, kur aprašyta Kristaus susitikimas su moterimis ir jo palankumas joms. Taip pat ir moterys gerbė Kristų. Naujajame Testamente nėra nė vienos vietos, kur būtų minima, kad kuri nors moteris būtų padariusi Kristui kokį nors nemalonumą. O vyrai Kristų kankino, niekino ir pagaliau nukryžiuavo. Moters intuicija jautė, kad Kristus nėra toks, kaip daugelis kitų vyrų — jis yra vyro idealas. Kristus su moterimis buvo nuoširdus, rezervuotas, joms reiškė pagarbą. Joms jis yra labai daug gero padaręs. Paminėsime keletą pavyzdžių.

Daugeliu atvejų Kristus stebuklingai pagydo moteris. Jis išgydo Petro uošvę (Mk 1, 30-31). Ji gulėjo karščiudama. Kristus priėjęs pakėlė ją už rankos. Karštis liovėsi, ir ji galėjo jiems patarnauti. Mato evangelijoje (9,20-23) aprašoma, kaip Kristus pagydė moterį, sirgusią 12 metų kraujoplūdžiu. Ji sau kalbėjo: "Jei tik palytėsiu jo drabužį, išgysiu". Kristus, atsigręžęs ir ją pamatęs, tarė: "Pasitikėk, dukra, tavo tikėjimas išgydė tave". Tą pačią akimirką moteris pasveiko. Jiems keliaujant toliau, Jėzus už-

suko į vieną kaimą. Ten viena moteris, vardu Morta, pakvietė jį į svečius. Ji turėjo seserį Mariją. Ši, atsisėdusi prie Viešpaties kojų, klausėsi jo žodžių. Morta buvo susirūpinusi svečių vaišiniu. Tarp tų dviejų moterų kilo nuomonių skirtumas. Morta priekaištavo Marijai, kad ji jai nepadedanti. Kristus atsakė: "Morta, Morta, tu rūpiniesi ir sielojiesi daugeliu dalykų, o reikia tik vieno. Marija išsirinko geriausiąją dalį, kuri nebus iš jos atimta". Morta yra namų šeimininkės tipas — ji daug ir gal per daug triūsia, o Marija gal yra vienuolės tipas, kuri turi laiko ir pasimelsti, ir ligonius lankyti, ir namų ruošos darbus atlikti.

Štai įvykis prie garsaus Jokūbo šulinio. "Nuvargęs iš kelionės, Jėzus prisėdo palei šulinį" (Jn 4,3). Ateina samarietė pasisemti vandens. Ji pamatė, kad tas prie šulinio sėdįs vyriškis yra žydas. Ji nesitikėjo su juo jokio rimto pasikalbėjimo, nes žydai samariečių nekentė. Kristus pradeda pasikalbėjimą, prašydamas duoti atsigerti. Samarietė nustemba: "Kaip tu, būdamas žydas, prašai mane, samarietę, duot atsigerti?" Kristus jai kalba apie vandenį iš kito šaltinio, trykštančio į amžinąjį gyvenimą. Samarietė susidomi tuo "dvasiniu vandeniu", ir tarp jų dviejų užsimezga religinis pasikalbėjimas. Apaštalai parėję stebisi, kad Kristus kalbasi su moteria.

Gražų įvykį aprašo Lukas (7,12). Kristus su apaštalais prisiartino prie miesto vartų ir pamatė nešamą laidoti jaunuolį, vienintelį našlės motinos sūnų. Viešpačiui pagailo motinos ir jis tarė: "Neverk!" Priėjęs palietė neštuvus ir įsakė jaunuoliui: "Jaunuoli, sakau tau — kelkis!" Jaunuolis atsisėdo ir pradėjo kalbėti. Jėzus jį atidavė motinai. Jėzus parodė tokią užuojautą tai moteriai, ištardamas tą vieną žodį — neverk. Moters ašaros visada graudina ir veikia žmogaus širdį. Žydų priešodis sako: "Vyre, neverk moters verkti, nes Dievas skaito jos ašaras".

Ir štai paskutiniai mirštančio Kristaus žodžiai moteriai. Prie Jėzaus kryžiaus stovėjo jo motina (Jn 19,25). Pamatęs stovinčią motiną ir mylimąją mokinį Joną, Kristus tarė motinai: "Moterie, štai tavo sūnus!" Pas-

Šeimų rateliai

Antanas Saulaitis, S]

Kai Jėzus savo mokiniams tarė: "Kur du ar trys susirenka mano vardu, esu jų tarpe", padrašino savo sekėjus burtis artimo meilės darbų rateliuose, maldai šeimoje ir plačiau, kiekvienai gražiai krikščioniškai pastangai. Jeigu modernaus krikščionio religinis gyvenimas ribojasi šventadieninėmis pamaldomis, kuriose susirenka ne du ar trys, o tiek šimtų, jis gali nejausti Jėzaus žodžių jėgos ir prasmės. Jeigu šeima vakare susitelkia prie stalo ar prieš eidama gulti, ji jau tiki Dievo pažadu būti jų tarpe.

Šiandien normalu krikščioniui priklausyti sąjūdžiui ar būreliui religinėje ar tikėjimo plotmėje. Toks kraštas kaip Brazilija, gausiausias katalikais ir per šimtą metų beveik neturėjęs dvasiškių, didžiausias atsinaujinimo pastangas sudėjo į pastoracinę formą, kuri vadinama "comunidades de base" arba pagrindo bendruomenės. Vietoj to, kad parapija būtų išivaizduojama kaip tūkstančiai šeimų ir asmenų, ji įgauna mažų tarp-

---

kui tarė Jonui: "Štai tavo motina!" Nuo tos valandos mokinyš ją pasiėmė pas save. Tais žodžiais Kristus pavedė savo motinai ne tik mylimąjį apaštalą, bet ir visą Bažnyčią.

Jeigu Kristus buvo toks palankus moterims, kai gyveno šioje žemėje, jis, be abejo, palankus joms ir būdamas danguje, jeigu tik jos į jį įvairiais reikalais kreipiasi.

šeimyninių bendruomenių pobūdį. Mažosios apylinkės bendruomenės susirenka svarstyti ir apmąstyti Šv. Rašto, aptarti savo religinių pergyvenimų, apžiūrėti bendrinių tos apylinkės žmonių reikalų (mokyklos, keliai, valdžios aptarnavimas, dvasinės problemos, šalpa, auklėjimas). Lastelė pratęsia šeimos krikščioniškus pergyvenimus į apčiuopiamesnę, už parapiją asmenišką bendruomenę. Laikas nuo laiko parapijos kunigas aplanko ratelį, atlaiko mišias, o mažosios bendruomenės vadovas ar koordinatorius susitinka su kitų pagrindo bendruomenių vadovais mėnesiniams pasitarimams, lanko kursus ir panašiai. Bazės bendruomenėms vadovauja asmenys, nuo vyrų iki mergaičių iki gerokai vyresnio amžiaus žmonių — jokios taisyklės nėra. Kur parapija užmiestinė, šie vadovai organizuoja sekmadienines pamaldas, naudodami tam tikslui paruoštus sąsiuvinėlius bendruomeninei maldai be kunigo, taria žodelį (pamokslą) ir rūpinasi kitais parapijos lastelės reikalais.

Kituose kraštuose nėra spaudimo ar gal net ir reikalo taip organizuotis. Sąmoningiems krikščionims spraga tarp šeimos ir didžiulės parapijos užpildo įvairūs sąjūdžiai, kuriuose suaugę lavinasi, nepasitenkindami tik mokyklinio savo amžiaus patyrimu, svarsto savo tikėjimą ir kasdienį gyvenimą, jungiasi į artimo meilės ir globos darbus. Vieni sąjūdžiai veikia plačiai, nesudarydami ir nepalikdami pastovių ratelių, kuriuose dalyviai tęstų savo pagrindinį susitelkimo dienų pergyvenimą. Kiti sąmoningai palaiko ryšį su dalyviais, sudarydami sąlygas rinktis kas savaitę ar rečiau, dalyvauti sąjūdžio pobūdžiui pritaikytose atsinaujinimo dienose ar kursuose. Nė vienas iš jų nesistengia žmogaus atitraukti nuo parapijos ar nuo kasdienio gyvenimo (nuo indų ir puodų, kaip kiti išsireiškia). Kaip tik jų tikslas yra įprasminti giliau kasdienes krikščionio rūpesčius ir viltis. Tokių sąjūdžių yra pagal gyvenimo stovį, profesiją, amžių ir pan. Paminėtini: Cursillo, Krikščioniškų šeimų sąjūdis, Antioch savaitgaliai (studentams), TEC (Teens Encounter Christ

— gimnazistams), charizmatinis sąjūdis, Focolare, Geresnio pasaulio ir daug kitų.

Šie sąjūdžiai sociologine prasme atlieka tai, ką vykdo mūsų lietuviškieji vienetai: tą didelę krikščionių masę jungia mažesnėse bendruomenėse, kuriose įmanoma asmenų plotme bendrauti, draugauti, siekti bendrų tikslų ir veikti.

Viena iš lengvesnių formų galėtų būti pavadinta "šeimų rateliai", susibūrę iš suaugusių, norinčių pasidalinti rūpesčiais ir taip rasti jėgos, išklausti rūpimuosius auklėjimo, sugyvenimo ir tikėjimo klausimus ir bent kai kuriems rasti atsakymus. Tokie rateliai nepriklauso jokiam sąjūdžiui, o yra savanorių būreliai, susirenkantieji privačiuose namuose. Aišku, reikia vieno kito iniciatoriaus, kuris draugus ir pažįstamus sukviestų, mokėdamas išaiškinti ratelio tikslą ir veikimo būdą. Vėliau ratelis sukasi pats. Jeigu sąlygos leidžia, ratelyje dalyvauja ar bent laikas nuo laiko jam patar nauja kunigas, seselė ar pasaulietis, kurie iš gyvenimo, ar iš kurselių, ar net formalaus mokslo sugeba būti patarėju, informacijos šaltiniu ir tam tikru "palengvintoju" tarpasmeniniuose būrelio santykiuose.

Tipiškas šeimų ratelis iš pradžių nusi stato sau taisyklės, kurios padėtų visiems suprasti būrelio veikimą. Pavyzdžiui, laikas ribojamas valanda ar kiek ilgiau; dalinamasi mintimis ne abstrakčių diskusijų, bet asmeninių ir šeimos išgyvenimų plotmėje; namų šeimnininkai neruošia baltos ar sudėtingų užkandžių, o tik parūpina arbatos, kavos, pyragaičių; dalyvavimas laisvas, savanoriškas, be narių sąrašo, valdybų ar kitų išipareigojimų; jeigu esama mažesnių vaikų, kitos šeimos vyresnieji juos prižiūri pobūvio metu; kiekviena šeima atsineša voką su ženklu, į kurį vienas iš dalyvių vėliau įdeda pokalbio santraukos kopiją, kad visi turėtų progos savaitės metu vėl į klausimus pažvelgti, naujas mintis išvystyti.

"Kur du ar trys susirenka mano vardu" gali taip pat reikšti, kad tokiam šeimų rateliui nėra reikalinga būtinai turėti teologijos profesorių, psichologą ar grupės dinamikos sociologą savo tarpe. Daugumas kasdienių

žmogiškų problemų išsprendžiama, daugumas tikėjimo klausimų ir rūpesčių atsakoma kitų būrelio narių, kurie dalijasi savo asmeniniais pergyvenimais, viltimis, ryšiu su Dievu. Savanoriškai įsijungę į būrelį jaučia, kad kiekvienas turėtų turėti progos pasisakyti ir būti išklaustas, žino, kada nuklystama į teorijas ir spekuliaciją, kuri neturi nieko bendra su gyvenimu. Kiekvienas atsiveria tiek, kiek jo dvasinės jėgos leidžia, be spaudimo iš kitų. Pasitikėjimas ir atvirumas ratelyje pamažu auga, nes nariai girdėtų dalykų nepanaudoja apkalboms, smerkimams ar kitaip savo naudai.

Ilgainiui šeimų rateliai išsivysto į tiesiog krikščioniškos veiklos vienetus. Susidraugavę ir vienas kitą pažinę tikėjimo plotmėje, kaip tikinčiuosius krikščionis, kovojančius už nuoširdų ryšį su Dievu ir bendruomenėje, kartais nutaria apsiimti kuriuo nors reikalingu darbu. Vieni pradeda globoti jaunimo ratelį ir praveisti jaunimui susitelkimo dienas ar rekolekcijas. Kiti jungiasi į religinio švietimo darbus parapijoje suaugusiems ir jaunesniems. Treti lanko senelių ar ligonių prieglaudą. Dar kiti rūpinasi parapijos liturgija, skaitytojais, apeigomis, giedojimu. Stipresni būreliai steigia kitus būrelius, toliau susirinkdami savo tarpe. Kiekvieno būrelio uždavinys išsivysto iš jų bendrai išgyvento krikščioniškojo įsitikinimo ir to įsitikinimo savaiminės pasekmės — kokio nors bendruomeninio darbo. Šeimų rateliai praveda jaunavedžiams kursus, rengia straipsnelius spaudai, organizuoja dirbančių motinų mažiems vaikams lopšėlius.

Kaip vyksta šeimų ratelio pobūviai? Paprastai iš anksto žinoma pagrindinė mintis, pavyzdžiui, vaikų dorovinis brendimas, dorinis auklėjimas šeimoje, meilė šeimoje, meilė ir auka krikščioniškame gyvenime, vyro ir žmonos santykiai, tėvų pavyzdžio ir sugyvenimo įtaka į vaikus, paauglių ir tėvų komunikacija. Kartais būreliuose mintys krypsta į tikybės ar bažnytinius klausimus: kaip suprasti ir ką mums šiandien reiškia Bažnyčios autoritetas, kas yra nuodėmė, kaip mummyse vystosi maldos gyve-

nimas, kaip su vaikais kartu išgyventi ir padėti jiems ruoštis šv. Komunijos ir Sv-tvartinimo sakramentams, kaip pergyvename naująją Susitaikymo sakramento formą.

Kiekvienas šeimų ratelio narys atneša savo asmeninę patirtį ir profesines žinias ar pergyvenimus. Mokytojas plačiau pažįsta pedagoginius klausimus, negu tėvas ar motina, kurie auklėjimu rūpinasi tik šeimoje. Universitete dirbantieji įneša to pasaulio mintis ir viltis. Kai kurie lanko kursus ar pokalbius parapijose ar religinio lavinimosi centruose, kurių žinias ir mintis įneša grupėn. Gausesnės šeimos tėvas vienturčio vaiko tėvams padeda suprasti jaunuolio brendimą didesnėje bendruomenėje. Paauglių ir jaunuolių tėvai nuramina visai jaunučių tėvus, o vaikus užauginę ir visą šeimos vystymosi reikalą ilgiau sekę įneša savas išvalgas. Reikalui esant, pasidalina atsineštom knygom, knygelėm ir net lankstinukais vienu ar kitu klausimu.

Šeimų rateliai neturi moralinių ar moralistinių pamokslų raginimo nuotaikos, nes juose matyti eilinės bėdos ir švyti gražūs pavyzdžiai. Kartais tai, kas kalbančiajam atrodo savaime suprantama, kitam yra didelė naujiena ir įkvėpimas. Kai viena pora aštriau pergyvena savo šeimyninio gyvenimo problemas, kiti juos padrašina, palaiko, nuramina. Ratelio dalyviai patys jaučia, kad į būrelį galima atnešti įdomų straipsnį, eilėraštį, papasakoti apie filmą ar knygą, kuri atvėrė akis ar buvo kokio nors gyvenimo santraukinė išraiška. Ir kiekvienas pasisemia žinių, nuotaikų, pažiūrų iš kitų dalyvių.

Tokio laisvo pobūdžio ratelis įdomus, jeigu nėra smarkiai dominuojančiųjų, kurie neleistų kitiems išsireikšti, kalbėti arba kurie ginčytųsi. Užtai viena pagrindinių taisyklių dažnai būna, kad būrelyje neieškoma, kieno yra tiesa, bet ieškoma pati tiesa ar išvalga. Neretai toks dalyvavimas suartina pačias poras, vyrą ir žmoną. Šeimos natūraliai suartėja. Kartais būrelis išnyksta — ir ne būtinai dėl blogų priežasčių. Nariai pribrešta naujam bendravimo būdai ar įsitraukia į kitus, daugiau organizuotus, sąjū-

džius, kurie patenkina jų reikalavimus ir pageidavimus. Kiti būreliai išsilaiko dešimt ar keliolika metų.

Ar galima būtų Jėzaus posakį "kur du ar trys susirenka mano vardu" suprasti šiuo būdu: yra normalu ir net reikalinga, kad krikščionys tikėjimo plotmėje bendrautų šeimoje, Bažnyčioje ir taip pat tarpiniame būrelyje, pavyzdžiui, šeimų ratelyje?

Apie valinguosius ir ištižėlius

J. Andriuškevičienė

Motina, atvedusi pas gydytoją savo keturiolikmetę dukrą Norą, prašo patarimo: dukra smaližė, suvalgo mažojo broliuko maistą, skanėstus, vagia iš namiškių pinigų, už kuriuos perkasi ledus, saldinius. Be tėvų leidimo lankosi vakariniuose kino seansuose, iki išnaktų sėdi pas drauges, blogai mokosi, netvarko kambario, rūbų, su namiškiais atžari. Kita motina guodžiasi kaimynei, kad jos sūnus Vytautas tinginys, neatneša vandens, malkų, nepakūrena krosnies, iki pusiaudienio drybso lovoje. Po tėvo mirties sūnų augino senelė, kuri tik žiūrėjo, kad vaikas būtų pavalgęs, aprengtas ir turėtų kur miegoti. Sūnus baigęs specialią mokyklą ir dirba elektriku, tačiau jau kelintas mėnuo visai pinigų motinai neduodąs, nes visus su draugais pragerias. Motinos baramas ir prašomas, žada pasitaisyti, nebegerti, bet tai tik žodžiai.

Minėtais atvejais buvo kaltinama valia, įsigalėjęs ištižimas. Panagrinėkime, kas ta valia ir ar galima ištižimą įveikti. Valia — tai tokia psichinė funkcija, kurios dėka žmogus gali sąmoningai ir planingai veikti bei tvarkyti savo gyvenimą, nugalėdamas visas pasitaikančias kliūtis. Žmogų veikti verčia poreikiai. Alkis žmogų skatina susirasti ar pasigaminti maistą. Poreikis nugalėti šaltį skatina mus siūdintis drabužius, apavą, statytis ir apšildyti namus. Dvasinių poreikių tenkinimui žmonės mokosi, skaito knygas, lanko teatrus, kinus, sporto rūmus ir

pan. Valiai taip pat priskiriami potraukiai ir dėmesys, ji susijusi su žmogaus intelektu, jo temperamentu, charakteriu, emocijomis ir mąstymu, t.y. su žmogaus fiziologine smegenų būkle. Valia gali būti pakenkta įvairių ligų. Persirgus smegenų uždegimu, patyrus galvos traumą, gali atsirasti piromanijos (potraukis padeginėti), kleptomanijos (savintis svetimus daiktus), rajumo, erotizmo bei valkatavimo potraukiai. Gydytojai tokius ligonius atitinkamai gydo. Tačiau tokie atvejai reti. Dažniau valios silpnumo priežastimi yra netinkamas auklėjimas.

Mokslininkų nuomone, kai kurie tėvai auklėdami vaikus, daro tris klaidas. Labai griežtai auklėjant vaikus, baudžiant juos fizinėmis bausmėmis, jie netenka savarankiškumo, pasitikėjimo savimi, užauga bailūs, drovūs, bevaliai, lengvai pasiduoda kitų įtakai.

Kiti tėvai žaloja vaikų charakterį ir valią akla ir neprotinga meile. Jie savo vaikus lepina, tenkindami visas jų užgaidas. Tokie vaikai auga, nežinodami pinigų ir darbo vertės, nesuprasdami, kad gyvenime ne visuomet jų norai bus tenkinami, kad reikės skaitytis ir su kitų norais, teks susilaikyti, daug ko atsisakyti, paklusti. Tokie lepūnėliai išauga bevaliai, lengvabūdžiai. Jiems svetimas pareigos jausmas. Mažiausia buitinė ar tarnybinė pareiga jiems tampa didžiausia kančia, nepakeliama sunkenybė, nelaimė. Jiems trūksta ištvermės ir ryžto kliūtims nugalėti. Jiems nežinomas moralinio pasitenkinimo jausmas, kurį patiria žmogus, nugalėjęs save, padaręs gera kitam. Jų dvasinis pasaulis skurdus, poreikiai žemi, primityvūs.

Treti tėvai visai nekreipia dėmesio į vaikų auklėjimą, jų valios ugdymą, manydami, kad šios vertybės savaime atsiras. Nežinodami, kas gera ir kas bloga, jų vaikai pasiduoda gatvės vaikų įtakai ir elgiasi taip, kaip jiems atrodo gerai. Vaikystėje buvęs lengvas, šių vaikų auklėjimas vėliau pasidaro sunkus tėvams, mokytojams, bendradarbiams ir visuomenei. Kaip tik pradžioje minėti pavyzdžiai ir buvo nepakankamo valios ugdymo rezultatai. Nora iki 10 metų

buvo dėmesio centre: tėvas, motina, teta ir seneliai stengėsi vienas kitą pralenkti, nešdami jai įvairius žaislus ir skanėstus. Mergaitė augo, nesuprasdama, iš kur tai ir kiek tai kainuoja. Be to, Nora nebuvo pratinama prie namų ruošos: batus valydavo tėvas, skalbdavo motina, butą tvarkydavo ir lovas klodavo senelė. Todėl, būdama 14 metų, mergaitė nemokėjo ir nenorėjo šių darbų atlikinėti. Atsiradus broliukui, visas šeimos dėmesys nukrypo į jį. Nora smaližiavo, skriausdama broliuką. Kai skanėstų nerasdavo namie, įsigydavo juos už pavogtus iš namiškių pinigus. Mergaitė niekad nepatyrė darbo, pareigos atlikimo džiaugsmo. Dar blogiau auklėjamas buvo Vytautas. Augdamas pas senelę, jis per dienas bėgiojo su draugais, į namus grįždavo tik pavalgyti ir miegoti. Senelė nežinojo, kad 8 metų Vytautas jau rūkė, o dešimties metų — pažino daugelio vyno rūšių skonį. Vytautas nežinojo, kad jis turi padėti senelei, motinai, kad ir jis privalo turėti pareigų.

Žmonės skirstomi į valingus ir silpnavalius. Stipri valia pasižymi principingumu, kritiškumu, pastovumu, ištvermingumu ir ryžtingumu. Silpnavalis žmogus — neprincipingas, nekritiškas, nepastovus, neryžtingas, kartais užsispyręs arba lengvai pasiduodantis kitų blogai įtakai. Šios valios savybės organiškai susijusios su žmogaus pasaulėžiūra, atsakomybės prieš visuomenę supratimu. Valios ugdymui reikia nuolatinų treniruočių, daugelio kliūčių nugalėjimo. Nors ir nežymios pergalės kovoje su savo silpnybėmis daro žmogų žymiai stipresnį. Tėvai yra pirmieji ir svarbiausieji savo vaikų auklėtojai, pavyzdys jiems. Vaiko auklėjimas prasideda nuo pirmos jo gyvenimo dienos. Tėvai nuo pat mažens turi pratinti vaikus mandagumo ir paslaugumo vyresniems. Savo reikalavimus vaikams reikia kelti nuosekliai ir tvirtai jų laikytis. Jei kartą vaikui yra kas pažadėta, būtinai reikia ištesėti. Tėvų "ne" nei vaikams ašaroj ant, nei prašant neturi virsti nuolaidžiu "taip". Kartą vaikui nusileidus, paskui bus sunkiau ir sunkiau reikalauti. O tai silpina valią. Čekų pedagogas J. Komenskis pa-

taria pratinti vaikus prie nuolatinio darbo ir užsiėmimų — ar tai būtų rimtas darbas, ar žaidimas. Svarbu, kad vaikai nepakeštų dykinėjimo. Prie darbo reikia pratinti pamazū: iš pradžių sudominti pavedamu darbu, sužadinti norą gerai atlikti, parodyti ir patarti, kaip tai padaryti. Darbą atlikus blogai, būtina priversti, kad jį padarytų atidžiai. Už gerai, atidžiai atliktą darbą būtina pagirti, paskatinimui galima išpildyti ir vaiko pageidavimą.

Negalima vaikų be paliovos girti, liaupsinti, diegti jiems mintį, kad jie pranašesni už kitus. Tai vysto išpuikimą, egoizmą, stelbia norą dirbti, siekti tobulumo. Reikia ugdyti vaikų valingą dėmesį, atidumą, išmokyti atidžiai klausytis pasakojimo ir nurodymų. Perskaičius tekstą vieną — du kartus, vaikas privalo stengtis jį pakartoti garsiai arba mintyse. Šitaip jie išmoksta sukoncentruoti dėmesį.

Tėvai turi rūpintis, kad vaikai išmoktų tvardyti. Jie turi žinoti, kad taip nevalia elgtis, šitaip nekalbama. Vaikai turi mokėti susitvardyti, atsisakyti savo norų ir paklusti režimo reikalavimams. Neparuošus pamokų, neatlikus pavidimų, reikia neduoti laisvalaikio, neleisti žiūrėti televizijos. Mokejimas tvardyti yra labai svarbi savybė, kuri ugdo valią, kantrumą, pastovumą, vyriškumą. Išsiblaškiusiems vaikams reikia pavesiti darbą, reikalaujantį susikaupimo: išvirti pieną, laiku išnešti šiukšles ir kt. Reiklumas turi būti nuolatinis, išmintingas, nuosaikus, neperžengias pajėgumo ribų. Atsargiai, palaipsniui didinti krūvį, skirti sudėtingesnes užduotis. Vaikas nuo mažų dienų turi išsąmoninti žodį: reikia, negalima. Tai ugdo pareiškumą. Mokyklinio amžiaus vaiką galima pamokyti saviuklos, stengiantis pačiam nugalėti savo silpnybes. Nors ir labai norisi suvalgyti gautą saldainį, bet stengtis jį suvalgyti vėliau. Taip, reikia stengtis tvardyti ir slopinti kitus norus. Vaikai turi žinoti, kaip pavojinga save lepinti ir kiek gali pasiekti ištvermingas ir valingas žmogus.

Bevaliai, ištižę ir išlepinti žmonės yra nelaimingi. Nemokėdami tvardyti, nugalė-

Atžalynas moralinio tvaiko atmosferoj

Juozas Prunskis

Mūsų išeivija daugiausia yra išikūrusi didmiesčiuose. Deja, čia moralinė atmosfera yra tvanki ir užteršta, sudaranti pavojų tapti moraliniu lavonu.

Tai skelbia eilė liūdnų statistinių duomenų. JAV mokyklose vandalizmas per metus kainuoja apie 600 mil. dolerių. Išmetus iš valdinių mokyklų bet kokias religines apraiškas, tuo pačiu mokiniams nebeperduodamas ir Dekalogas. Belieka tik policijos baimė. Argi nuostabu, jog kaskart gausiau į mokyklas tenka telkti policininkus, kad saugotų mokinius vienus nuo kitų ir net nuo užpildinėjimo pačių mokytojų.

Prieš 10-15 m. žmogžudžio amžiaus vidurkis JAV-se buvo 30 m., dabar — jau tik 20. Matematikai apskaičiuoja, kad JAV-se miestiečiui, gimusiam 1974 m., bus didesnis pavojus mirti nužudytam, negu II Pasaulinio karo JAV kariui žūti nuo priešų kulkos.

Kino teatrai savo "X" filmais jau taip nusmukę, kad žemiau kristi jau nebėra kur. Televizijoje prievartos veiksmai tokie gau-

---

ti savo silpnybių, jie prisidaro daug bėdų. O ištvermingi, valingi žmonės nepabūgsta sunkumų, visuose kūrybos ar kovos baruose stoja į pirmas gretas. Už tai jie patiria didžiulį moralinį pasitenkinimą, pasijunta esą laimingi.

sūs, kad net JAV gydytojų sąjunga ėmė skelbti, kaip tai turi didžiai žalingą įtaką ir nesubrendusius, ir net ėmė skirti lėšų kovai prieš tą pavojų. Dr. J. Cronin, Illinois mokyklų superintendantas, kreipėsi į visuomenę, perspėdamas, kad "mes varžybose dėl vaikų nusistatymų pralaimime kovą prieš televiziją ir radiją". Kol vaikas pasiekia 17 m., jis praleidžia 11.000 valandų mokykloje, o 15.000 valandų prie televizijos, ir, deja, televizijos programų kūrėjai susirūpinę bizniu, o ne auklėjimu; jie nepaiso demoralizuojančių padarinių.

Stiprų aliarmo signalą davė filosofiniu - psichologiniu išvalgumu pasižymis Ant. Paškus, "Aidų" Nr. 7 skelbdamas: "Šiuo metu Š. Amerikoje leidžiama daugiau kaip 50 žurnalų 14-18 m. jaunuoliams, kuriuose diskutuojamas seksas, abortai ir priešvedybiniai lytiniai santykiai. Į seksualinio švietimo knygas, skirtas paaugliams, dedamos nuotraukos, rodančios kaip "paslaugos organai" vieni kitus aptarnauja. Neatsilieka ir televizija, o ką bekalbėti apie filmus! Į 1974 m. televizijos programą jau buvo įtraukta namų šeiminkės išprievartavimas, prostitutės gyvenimo istorija ir homoseksualų poros meilės stilius. Laisvės klimatu naudojasi ir pornografijos gamintojai. Sakoma, kad per 1976-77 m. 18 mėnesių laikotarpį apie 300.000 vaikų buvo panaudota pornografinė medžiagai gaminti. Kai kurie iš šių "artistų" tebuvo vos 3 m. amžius. Kai valdžios organai bandė šiuos "švietėjus" sudrausti, Amerikos civilinių laisvių unija šoko laisvės vardan jų ginti, lyg jiems laisvė dėl pačios laisvės (laisvės fanatizmas) labiau rūpėtų, negu Amerikos vaikų psichinė ir dvasinė sveikata. Arba vėl — niekas nesistebi, kad kasmet apie 700.000 jaunų mergaičių tampa nėščiomis prieš savo norą. Stebimasi tik, kodėl jos ar jie nesinaudoja taip lengvai prieinamomis apsaugos priemonėmis. Griebiamasi visokiausių būdų, kad paskatintų jaunuolius jomis naudotis nėštumui išvengti. Nebedrįstama siūlyti tik vienos priemonės — susilaikymo".

Diagnozė tiksli. Pačioje Čikagoje kas trečias naujagimis yra gimęs nelegaliai.

Gimimai 15-17 m. mergaitėms daugėja greitu tempu, o dar daugiau abortų. Taigi modernieji didmiesčiai yra moraliniai tvartai, kur daug puvėsių. Nelaimei, jie paliečia ir lietuvius. Nėra ko kaip strausams kišti galvas į smėlį ir "nematyti". "Dirva" Nr. 46 ir 48 apie mūsų studentų suvažiavimą Clevelande rašė: "Maža saujelė suvažiavimo dalyvių po vidunakčio pasielgė skandalinagai. .. Sąmoningai sužaloję trijų elevatorių saugiklius, paliko sausakimšą viešbutį tik su vienu veikiančiu elevatoriumi nuo keturiolikto aukšto, kai apie 500 asmenų rengėsi išvykti. Kambariuose apgadinę sienų popierių, nuorūkomis apdeginę patalus, sienas, net lempų abazūrus nuplėšę ir nugabenę į kitus aukštus, pakėlę neįmanomą triukšmą, privertė viešbučio vadovybę iškviesti policiją". Mums šioji tokia paguoda, kad tai padarė maža saujelė atvažiavusių iš kitur studentų, bet vis dėlto lietuvių.

Laimei, didesnė mūsų jaunimo dalis yra gera, bet šitokių modernių miestų moralinio tvaiko atmosferoje labai sunku pasiekti, kad juose gimtų ir būtų išugdytas žmogus.

Dėl to čia reikia visiems bendradarbiauti ir visas galimas priemones panaudoti. Svarbu, kad kuo daugiau mūsų jaunimo būtų įtraukta į ateitininkus ir skautus. Įsijungdami į jų eiles, jie jau priima tam tikrą elgesio ir dorovės kodeksą. Svarbu visiems siekti pilnutinio lietuviško auklėjimo: ne tik kalbos mokėjimo, ne tik gramatikos taisyklių ir istorijos faktų žinojimo, bet ir lietuviško būdo taurumo. Jaunimas turi augti ir bręsti lietuviškume ir žmoniškume. Moralinis auklėjimas turi būti svarbi lietuviškojo auklėjimo dalis. Minėtos organizacijos turi savo kapelionus. Yra gyvas reikalas jiems šioje srityje daugiau perplanuoti ir pasireikšti drauge su organizacijų vadais.

Lituanisitnėse mokyklose moralinis auklėjimas irgi neturi būti užmirštas. Kadangi religinis išgyvenimas kartu giliau įskiepia ir dorovės dėsnius, būtų naudinga moksleiviams ruošti susikaupimo dienas, dvasinių rekolekčių kursus. Mokyklose ir organizacijose paskaitos apie narkotikus,

Valentino diena (Valentine)

J. Venckus, S.J.

Valentino dieną ypač švenčia jaunimas, kurio širdys yra kupinos gražiausios meilės, bet ji tinka ir vedusiems, kurių širdys atsinaujina jaunystės prisiminimais. Kiekviena moteris labai įvertins, nors ir po daugelį vedybinio gyvenimo metų, jeigu vasario 14 d. pakvips jos kambaryje raudonų rožių puokštė, kurią atneš jos vyras, norėdamas parodyti, kad jūdvių meilė dar ne-nuvyto.

Kokia yra šios šventės kilmė? Vasario 14 d. yra minimas šv. Valentinas, pirmųjų amžių kankinys. Jis yra laikomas visų išimylėjusiųjų globėju. Valentinas buvo kunigas. Istorija sako, kad jis išgydė Asterijaus dukterį, kuri buvo akla. Asterijus, sujaudintas tuo stebuklingu dukters pagijimu, iš pagonybės perėjo į krikščionybę. Romos imperatorius Klaudijus II labai supyko ant Valentino ir įmetė jį į kalėjimą, kur buvo visokiais būdais kankinamas ir pagaliau jam nukirto galvą 269 ar 290 metais. Valentinas labai drąsiai pernešė visus kankinimus ir net rašė laiškus kitiems krikščionims, kurie buvo kankinami. Jis juos drąsino ištverti ir neatsisakyti savo tikėjimo. Tie paguodos laišukai buvo vadinami valentiniais (valentines).

Be abejo, šitos aplinkybės dar nebūtų užtekusios padaryti šv. Valentina išimylėjusiųjų globėju. Prisidėjo dar ir kita aplinkybė. Pagoniškasis jaunimas tada turėjo

---

alkoholizmą, moralinį drausmingumą turi rasti vietas, tuo labiau, kad kai kurioms iš tų temų nesunku gauti vaizdinių priemonių iš miestų bibliotekų. Ir mūsų jaunimo laikraščeliuose neturi būti užmirštas moralinis momentas.

Didmiesčių moralinio tvaiko atmosferoje jauname žmoguje pagimdyti ir išugdyti žmoniškumą yra labai sunku, ir čia, šalia tėvų rūpesčio, reikalinga mokyklų, organizacijų, Bažnyčios, spaudos ir visų kitų talka.

savo meilės deivės šventę. Tad krikščioniškasis jaunimas pasirinko šiam tikslui šv. Valentina. Krikščionybė kaip tik stengiasi suprasti žmogų ir jo širdies troškimus, stengdamasi juos sudvasinti ir sukrikščioninti.

Dabar ta Valentino šventė (Valentine) turi keletą reikšmių. Pirmiausia ji reiškia meilės laiškus, kuriais išimylėjusieji pasikeičia. Kita reikšmė—tai dovanos, dažniausiai širdies formos, raudonos spalvos, kurios duodamos mylimajam. Yra įvairių meilės simbolių: širdis, raudonos rožės, balandėlis. Sakoma, kad ypač Amerikoje daugiausia atvirukų prirašoma per Kalėdas, o antroje vietoje — Valentino dieną.

Visi žino, kad Valentino diena yra meilės diena, bet ne vienas gal paklaus: kas gi iš tikrųjų yra toji meilė? Tikroji meilės prasmė gali paaiškėti kad ir iš tokio pavyzdėlio. Kartą moteris be vyro žinios išvažiavo su jo automobiliu. Grįžtant įvyko nelaimė — susidūrė su kitu automobiliu. Jai nieko blogo neatsitiko, tik buvo labai išsigandusi, nes smarkiai apdaužė vyro automobilį. Ji galvojo, ką vyrui sakys, kaip pasiteisins, kaip vyras į tai reaguos, gal ją išbars, be galo supyks, gal šeimoje bus didelis smūgis gražiam sugyvenimui ir meilei. Vis dėlto išidrašino ir viską pasakė vyrui, laukdama jo reakcijos. Bet vyro reakcija buvo nelaukta. Čia jis tikrai parodė meilę. "Nesirūpink ir nesikankink, Birute", pasakė jis, "aš džiaugiuosi, kad tau nieko neatsitiko, kad tu sveika, nesužeista, o automobilį tai tuoj turėsime naują, anas jau buvo senas". Ir jis ją pabučiavo, priglaudęs prie širdies. Vėliau, jeigu kas tą moteriškę paklausdavo, kas yra meilė, ji atsakydavo: "Meilė yra mano vyras, kuris man atleido tą mano neatsargumą, priglaudė mane prie širdies ir pabučiavo mano ašarotą veidą".

Nors šv. Valentinas gyveno ir mirė Italijoje, Romoje, bet Valentino diena, surišta su tais išimylėjusiųjų papročiais, nepapliko

lotynų kraštuose (Italijoje, Ispanijoje, Prancūzijoje), bet labai išplito angliškai kalbančiose šalyse. Pirmasis pagarsėjęs "Valentino" laiškas, kuris dabar yra Britų muziejuje Londone, buvo parašytas 1477 metais vasario mėnesį. Jį parašė mergaitė Margery Brews berniukui John Paston. Laiškas pradedamas šiais žodžiais: "Right worshipful and well beloved Valentine. .." Mergaitė rašo, kad ji būtų laimingiausia pasaulyje, jeigu jis ją pasirinktų gyvenimo drauge. Iš kitų laiškų žinome, kad juodu susituokė ir buvo labai laimingi. Tokių senoviškų "Valentino" laiškų daug yra užsilikusių, nes jau tada dažnai juos išimylėjusieji rašydavo. Tada buvo paprotys, kad abudu vienas kitam duodavo dovanas, bet dabar įprasta, kad tik berniukas mergaitei jas duotų.

Vėliau šis paprotys išsigalėjo ir lotynų kraštuose. Įdomi Valentino diena būdavo Prancūzijoje. Tą dieną susirinkdavo jaunimas. Mergaitės parašydavo savo pavardes ant lapelių ir sumesdavo į dėžutę. Berniukai traukdavo tuos lapelius, lyg loterijos bilietus. Berniukas, ištraukęs mergaitės pavardę, su ja praleisdavo visą dieną, šokdamas, žaisdamas. Tėvams sutinkant, juodu galėdavo ir toliau draugauti. Jeigu sutikdavo jų būdai, paskui susituokdavo.

Pirmiau Amerikoje Valentino dienos atvirukus piešdavo patys išimylėjusieji. Paprastai berniukas nupiešdavo savo mylimos mergaitės paveikslą, pagražindamas jį širdimis ir raudonomis rožėmis. Vėliau ir šis "meilės paprotys" buvo sukomercintas. Atvirukus pradėjo gaminti įvairios įmonės. Devynioliktojo amžiaus vidury tokių atvirukų piešimu labai pagarsėjo Anglijoje gimusi artistė Kate Greenaway. Amerikoje, piešdamas tokius atvirukus, labai praturtėjo Esther Howland, iš Worcester, Mass.

Mūsų modernioje kultūroje paprastai berniukas rašo mergaitei laiškus ir siunčia dovanas, bet dabar, kai moterys nori "išsilaisvinti", gal ir šis paprotys pasikeis, gal mergaitės pirmosios pradės rašyti berniukams laiškus ir siųsti dovanas.

Lowell, Mass., mieste išeinąs laikraštis "Sunday, Family Weekly" 1971 m. vasario

14 d. štai kokius patarimus duoda berniukams: "Pirmiausia prieš susidraugaudamas turi sužinoti, ar ta mergaitė nepriklauso moterų išsilaisvinimo sąjūdžiui (Women's Lib). Jeigu taip, tai tavo elgesys turi būti štai koks: neprašyk jos pasimatymui, nesakyk jai, kad ji esanti graži, nes tada ji tikrai užsigaus — juk tokiu būdu tu ją vertini pagal lytį. Nevadink jos jokiais maloniniais vardais (doll, baby, honey), nes tai galėtų atrodyti, kad tu ją laikai tik malonumo objektu; ją tiesiog vadink tik vardu. Išsivadavusi moteris nenori atrodyti per daug moteriška".

Jeigu tu nori su mergaite draugauti, nekviesk jos per telefoną, ieškok pripuolamos progos. Kuris kurį pirmas turi kviešti? Tai visai nesvarbu. Kas pirmesnis, tas geresnis. Vyriui patariama neparodyti, kad jis ima kokią nors atsakomybę už ją, nes ji tai gali palaikyti paternalizmu.

Išsivadavusi moteris mėgsta daug kalbėti. Klausyk jos. Jeigu nutarsite drauge pavalgyti, leisk jai parinkti vietą. Jeigu tu parinksi, ji manys, kad tu nori dominuoti. Išsivadavusi moteris nenori, kad vyriškis užmokėtų sąskaitą — mokėkite abudu per pusę. Niekados diskutuojant nesakyk jai, kad vyras labiau vadovaujasi protu, o moteris intuicija; taip gali kalbėti tik atsilikėliai. Nekviesk išsivadavusios moters pietų tik tam, kad su savo draugais turėtum įdomią kompaniją. Ji pamans, kad norite pasidžiaugti tik moters grožiu ir kitomis jos ypatybėmis, kad ją laikote tik silpnesniaja lytimi. Nesakyk moteriai, kad ji gražiai apsirengusi, kad tau patinka jos papuošalai — juk to nesakytum vyrui, tad neturi sakyti nė jai. Neatidaryk jai durų į automobilį, neuždek cigaretės, nepaduok palto, nes tai daroma tik toms moterims, kurios dar nėra išsilaisvinusios iš vyrų valdžios. Pažink moterų sąjūdžio istoriją, žinok, kas buvo Elizabeth Cady Stanton. Jeigu nežinai — pasiskaityk. Ar žinai, kas buvo Emma Goldman, Elizabeth Blackwell? Turėtum būti susipažinęs su Kate Millet's "Sexual Politics" ir Betty Friedan "The Feminine Mystique". Moterims labai patartina pasiskaityti ir kitą

Skyrių tvaiko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.
Patarėjas — PROF. PETRAS JONIKAS

NETAISYKLINGAS NAUDININKO VARTOJIMAS

Apie kai kurias naudininko vartojimo klaidas jau esame rašę šiame kalbos skyriuje 1975 m. gegužės mėn. numeryje. Bet tų klaidų pasitaiko ir daugiau. Čia kai ką pakartosime, apie ką jau buvo rašyta, kai ką ir naujo pridėsime.

1. Kartais naudininkas klaidingai vartojamas su tokiais veiksmazodžiais, kurie reikalauja kitokio linksnio. Pvz.:

Atitikti. Nuorašas atitinka *originalui* (= originalą). Atitiko kirvis *kotui* (=kota). Tie vertiniai neatitinka lietuvių kalbos *sistemai* (= sistemos). Mūsų gauti rezultatai maždaug atitinka literatūroje *paskelbtiems duomenims* (= paskelbtus duomenis; sutinka su paskelbtais duomenimis).

Įnešti indėlių. "Aušra" yra įnešusi didelį

---

medalio pusę — Marabel Morgan "The Total Woman" ir "Total Joy".

Tad matome, kad Valentino diena turi ypatingos reikšmės ir tradicinei moteriai, ir išsivadavusiai, progresyviai. Vyras turės apsispręsti, katrai iš šių dviejų Valentino proga siųs laiškus ir sveikinimus su širdies simboliu ir raudonomis rožėmis. Kaip bebūs apsispręsta, vedusieji vyrai tarsi siunčia dovanas tik savo žmonai, nes ji tavo draugė iki gyvenimo pabaigos.

indėlių mūsų *tautos susipratimui* (= į mūsų tautinį susipratimą; daug prisidėjusi prie mūsų tautinio susipratimo).

Kreipti dėmesį. Turėtume kreipti didesnę dėmesį mūsų jaunimo *estetiniam auklėjimui* (= į estetinį auklėjimą). Dabar mokyklose kreipiamas ypatingas dėmesys sportui (=5 sportą).

Tačiau kai vartojame posakį *skirti dėmesį*, tada naudininkas tinka, pvz.: Jis labai daug dėmesio skiria savo *draugams*.

Pasitikėti, tikėti. Reikia pasitikėti *žmonėms* (=žmonėms). Aš foms *kalboms* (= tomis kalbomis) visai netikiu. Nė jis pats netiki savo *žodžiams* (= savo žodžiais).

Kai *tikėti* reiškia būti tikram, kad kas nors yra, egzistuoja, tai bendrinei kalbai labiausiai tinka galininkas, pvz.: Daugumas žmonių tiki *Dievu*, bet kai kurie sakosi *Dievo* netikį.

Kai kurie dar vis gina posakį *tikėti į Dievą*, bet ši konstrukcija greičiausiai bus atsiradusi, verčiant iš lenkų kalbos religinius tekstus.

Prisitaikyti. Žmogus labai greitai prisitaiko *pasikeitusioms gyvenimo sąlygoms* (= prie pasikeitusių gyvenimo sąlygų).

Piktintis, reikšti pasipiktinimą. Visi pareiškė pasipiktinimą jo *elgesiui* (=jo elgesiui).

Būti panašiam. Jis labai panašus savo tėvui (= į savo tėvą). *Šiam atvejui* (= į šį atvejį) yra panašus ir šios dienos įvykis. Ir jie panašūs *kiaulėms* (= į kiaules). (J. Jabl.).

Būti šykščiom. Tas vaikas buvo šykštus *žodžiams* (= žodžiu).

Užjausti. Visi užjautė *nukentėjusiajam* (= nukentėjusįjį). Aš labai užjaučiu tavo *nelaimei* (=nelaimę).

2. Naudininkas nevartotinas po slinkties veiksmazodžių tikslui reikšti, pvz.: Teatro kolektyvas išvyko *gastrolėms* (= gastroliui, į gastroles, gastroliuoti). Studentas buvo nusiųstas medicinos *praktikai* (=medicinos praktikos atlikti). Viršininkas atvyko oficialiam *vizitui* (= oficialaus vizito, su oficialiu vizitu). Darbininkai išėjo *pietums* (=pietu, pietauti). Visi susirinko *posėdžiui* (=rposė-

džio, posėdžiauti, į posėdį). Svečiai išėjo **po-
ilsiu** (= poilsio, pailsėti).

Tačiau naudininką galima vartoti tokiais atvejais: Nusipirkau sąsiuvinį užrašams. Parnešk duonos **pusryčiams**. **Parsinešiau** medaus vaistams. Čia taip pat reiškia tikslas arba paskirtis, bet ne po slinkties veiksmazodžių.

3. Netinka naudininko linksnį vartoti veiksmazodinių daiktavardžių tikslui reikšti, pvz.: Gaminį gražino **perdirbimui** (= perdirbti). Jis atnešė batus **pataisymui** (= pataisyti). Padėjo kibirą vandens **atsigėrimui** (= atsigerti).

4. Naudininko linksnis nevertotinas su neigiama bendratimi, reiškiant, kad kas nors negali ar nesugeba ko nors atlikti, pvz.: **Išėjusiems negrįžti** (= Išėjusieji negrįš, negali grįžti). **Žmogui nesuprasti** (=Žmogus nesupras, negali suprasti) visų gamtos paslapčių. **Vaikui neišveikti** (= Vaikas neišveiks, negalės išveikti) tokio darbo. Dabar **jam bausmės neišvengti** (=jis bausmės neišvengs).

5. Nevertotinas naudininkas su bendratimi tikslui reikšti su abstrakčiais, priemonės neišreiškiančiais žodžiais (po kurių negalima įterpti žodžių **tinkamas, skirtas, kuris galėtų** ir pan.), pvz.: Davė įsakymą **namui nugriauti** (= namą nugriauti). Priėmė nutarimą darbo **našumui padidinti** (= padidinti darbo našumą). Jis neturi leidimo **šautuvui laikyti** (= laikyti šautuvo).

6. Geriau būtų naudininko nevertoti daikto rūšiai pavadinti, pvz. Nusipirkau tepalo **batams** (= batų tepalo). Šiame butelyje yra lašai **akims** (= akių lašai).

Naudininkas vartojamas, kai reikia pabrėžti daikto paskirtį, o kilmininkas — rūšį: **tepalas batams** — tai bet koks tepalas, kuriuo galima tepti batus, o **batų tepalas** — specialus tepalas tik batams tepti, tokia tepalų rūšis.

7. Naudininkas nevertotinas priešasčiai reikšti. Priežastį galima reikšti tik įnagininku arba prielinksniu **dėl**. Pvz. Romėnai ėmė leisti **prekybos tikslams** (=prekybos reikalais) į tolimąsias keliones (J. Jabl.).

Paruošė DANUTĖ ir GEDIMINAS VAKARIAI

IŠSPAUDINTAS PILNAS KRISTIJONO DONELAIČIO KŪRYBOS RINKINYS

1977 m. pabaigoje "Vaga" išspausdino ne tik grožinę Kristijono Donelaičio kūrybą, bet ir jo laiškus, vertimus, archyvinę medžiagą apie jo gyvenimą bei literatūrinę veiklą. Tai pirmoji tokia knyga visoje jo kūrybos spausdinimo istorijoje.

Šią knygą paruošė Lietuvių kalbos ir literatūros institutas, talkininkaujant kalbininkams ir senosios lietuvių raštijos žinovams. Šios knygos redaktoriams reikėjo išspręsti daug sudėtingo K. Donelaičio raštų turinio, pagrindu laikant turimus poeto rankraščius. Labai sudėtingas ir iki šiol galutinai neišspręstas prozodinių ženklų K. Donelaičio rankraščiuose klausimas, patraukęs filologų dėmesį net užsienyje. Mokliškai nagrinėjant Kristijono Donelaičio rankraščius, paaiškėjo, kad jis labai daug ir rimtai prie jų dirbo. Daug duomenų sustiprina teiginį, kad "Metai" parašyti ne vienu užmoju.

K. Donelaičio rankraščiai knygoje išspausdinti su visomis jų ypatybėmis ir su visais prozodiniais ženklais. Knyga skiriama ne vien tik filologams, todėl tekstai sudvejunami: greta tikrojo — spausdinamas tekstas pagal dabartines fonetikos, morfologijos ir skyrybos vartojamas taisykles. Perspausdintame K. Donelaičio rankraštyje niekur nekeista autoriaus žodinė kalbos sudėtis. Palikti ir kai kurie būdingieji donelaičiškosios kalbos ypatumai. Knygoje duo-

dami išsamus paaiškinimai ir atskleidžiamas K. Donelaičio kūrybinio darbo būdas.

LIETUVOS POETEI BRONZINĖ LENTA PENZOJE

"Literatūros ir Meno" savaitraštyje Vytautas Radaitis rašo, kad 1941-42 m. žiemą apie keturis mėnesius Salomėja Nėris praleido Sovietų Rusijos gilumoje — Penzoje. Praeitų metų spalio mėn. 21 d. Penzos miesto vykdomasis komitetas surengė šventę lietuvių literatūrai — proga paminėti prieš 36 m. šiame mieste gyvenusiai Salomėjai Nėriai. Į Penzos miestą buvo nuvykę lietuvių literatai, nuveždami skulptorės E. Radauskaitės nulieta iš Bronzos baltame marmuro fone Salomėjos Nėries veidą. Ši skulptūra buvo pritvirtinta prie nedidelio medinio vienaaukščio namelio, kuriame Antrojo karo metu gyveno poetė. Namelio šeimininkas pakvietė lietuvių atstovus į vidų pamatyti kambarį, kuriame poetė gyveno ir kūrė. Jis aiškino, kad kambaryje viskas tebestovi taip, kaip tada, kai ji jame gyveno. Kambario langai 5 sodo pusę, o kambaryje kuklūs baldai su apvaliu staliuku, ant kurio poetė rašė:

Žydės ten sodai, svyruos vaisiai
Ar lapai kris pageltę, —
Aš keliais į tavo pareisiu
Per lietu, gruodį, šaltį...

Penzos miestas yra apie 375 mylios į pietų rytus nuo Maskvos. Pirmojo pasaulinio karo metu jau jame buvo apsigyvenę kelios dešimtys karo pabėgėlių lietuvių. Antrojo pasaulinio karo metu, be Salomėjos Nėries, Penzoje gyveno dar keletas pabėgėlių lietuvių komunistų.

Salomėjos Nėries Raštų pirmame tome rašoma, kad poetė, gyvendama Penzoje, šiek tiek atsikvėpė, bet labai sunkiai pakeldama pabėgimą iš tėvynės rašė: "Aš taip persiėmiau paliktąja Lietuva, artimaisiais žmonėmis, kad vos apsigyniau haliucinacijų, pačių juodžiausių... Hamleto psichologiją supratau". Jos nuotaika buvo pastebėta komunistų seklių, ir kuri laiką ji buvo laikyta namų arešte. Vėliau buvo priversta apsigyventi Ufoje.

LIETUVOJE LABAI DAUG MUZIEJŲ

Šiandieninėje Lietuvoje kiekviename rajone įsteigti didesni bei mažesni muziejai, kuriuose surinkti apylinkių etnografiniai turtai. "Tiesoje" rašoma, kad šių muziejų daiktai šneka širdžiai ir protui, atskleidami mūsų protėvių gyvenimą ir jų pakeltą vargą. Ypatingai giliai išminga atmintin paprastų žmonių išmintis, palengvinant savo vargus ir taupant jėgas siekiant šviesesnio ir laimingesnio gyvenimo.

Šiuose muziejuose, geros valios žmonių surinkta neįkainuojamos vertybės pažinimui mūsų tautos praeities ir jos būdo. Kasmet juos aplanko tūkstančiai žmonių: ne tik lietuviai, bet ir žmonės, atvykę iš tolimiausių kraštų. Muziejuose saugomi daiktai liudija apie Lietuvos valstiečių buitį, jų išmaningumą ir pastangas pasidaryti gyvenimą šviesesnį.

Kiekvienas muziejuje daiktas turi savo istoriją. Juose galima pamatyti įvairaus dydžio akmenų, iš kurių sprendžiama Lietuvos žemės susidarymo eiga. Muziejai apšodinti Lietuvoje augančiais medžiais, kurių priskaičiuojama iki 28 rūšių. Muziejų kiemuose įkasti šimtamečių ažuolų kamienai. Labai daug įvairiausių Lietuvoje gyvenančių paukščių iškamšų, briedžių ragų. Daug pavyzdžių įvairiausių drabužių, kuriais anksčiau vilkėjo Lietuvos žmonės. Daug darbo ir namų apyvokos daiktų bei paprastų žmonių buities reikmenų.

LIETUVOS KAIMO MOKYKLOS

"Tiesoje" rašoma, kad respublikos kaimuose yra 224 vidurinės mokyklos, 624 aštuonmetės ir 1158 pradžios, kuriose šiais mokslo metais mokosi 195 tūkstančiai vaikų. Lietuvos TSR Liaudies švietimo komitetas, patikrinęs kaimo mokyklas, rado jose nemaža trūkumų. Daugeliui kaimo mokyklų iki šiol trūksta patalpų klasėms. Beveik 9 tūkstančiai moksleivių vis dar mokosi antroje pamainoje. Kai kuriose mokyklose nėra centrinio šildymo ir vandentiekio. Daugelyje mokyklų mokytojai nėra pasirošę savo darbui.

MENO PARODOS

1977 m. gruodžio mėn. Vilniuje Meno darbuotojų rūmuose buvo suruošta Lietuvos nusipelnusio meno veikėjo Petro Rauduvės medžio raižinių paroda.

Medžio raižymo menas yra vienas iš seniausių. Jau urviniai žmonės ant uolų bei akmenų braižydavo įvairius ženklus, išreikšdami savo mintis. Lietuvoje raižymo menas pradėtas 18 amžiuje. Jį ypatingai pasisavino Lietuvos dievdirbiai Žemaitijoje. Ne visi medžio raižiniai buvo vien tik religinio turinio. Ant plačių ažuolinių lentų buvo braižomi įvairūs paprastų žmonių gyvenimo vaizdai. Mūsų paprastų žmonių raižymo menu susidomėjo svetimtaučiai. Jie, pavergę Lietuvą, grobdavo iš kaimų šias meno įdomybes ir išsiveždavo namo. Tokiu būdu, Lietuvoje medžio raižinių išliko labai nedaug. Per Antrąjį pasaulinį karą beveik visi žymesni Lietuvos medžio raižytojai pasitraukė į Vakarų pasaulį.

Pirmieji P. Rauduvės medžio raižymo darbai pasirodė 1936-37 m. 1939 m. savo raižiniais papuošė K. Janonio "Juodojo milžino žmonės", Dovydeno "Užrašus", P. Cvirkos "Ažuolo šaknis", A. Baranausko "Anykščių šilelį", T. Tilvyčio "Artojėlius" ir daug kitų.

Meno darbuotojų rūmuose P. Rauduvė parodo apie šimtą medžio raižinių.

LIETUVOJE DAR YRA VILKU

Lietuvoje dar nesuspėta išnaikinti vilkai. Buvo manoma, kad Lietuvoje paskutinis vilkas buvo nušautas prieš 20 metų. Rokiškio rajone, Garbalių miške. Nuo tada jų iki praeito rudens nebepasirodė. Atėjus žiemai, žmonės pradėjo kolūkių laukuose atrasti sudraskytų avių, miškuose stirnų.

Lietuvos gamtininkai ir žurnalistai pradėjo ginčytis, ar vilkus globoti, ar naikinti. Tuo tarpu vilkai nesnaudė: Šalčininkų, Kretingos ir Švenčionių rajonuose kėlė kruvinas puotas. Lazdijų ir Krosnos apylinkėse papiovė daugiau kaip 20 avių. Iš duomenų matyti, kad gamtininkų ir žurnalistų ginčas išsprendė patys vilkai.

Kartais vilkams primetamos būtos ir nebūtos piktadarybės. Vienoje Lietuvos apy-

linkėje buvo apkandžiota ir pasmaugta 15 avių. Nė kiek neabejojant, kaltė buvo suversta vilkams. Įvykį ištyrus, paaiškėjo, kad apylinkėje siautėjo du palaidi šunys, kurie apdraskydavo gyvulius ir gąsdindavo į mokyklą einančius vaikus.

KODĖL KAUNO VALGYKLOSE SLEPIAMI PEILIAI?

"Tiesoje" rašoma, kad "Lietuviškų patiekalų" valgykloje, kuri yra Laisvės alėjoje, valgiai gana skanūs. "Tiesa" siūlo net valgyklos personalą pagirti, bet...

Pastaruoju metu valgyklos lankytojai, atsisėdę prie staliuko, neranda peilio ten, kur padėti visi valgymui įrankiai. Jie prašo padavėjų, kad atneštų peilį. Šios maloniai nusišypso ir svečią siunčia prie indų plovimo langelio. Paprašius plovėjas peilio, šios be didelių aiškinimų paduoda švarų peilį. Taip ir lieka neaišku, kodėl šioje valgykloje slepiami peiliai?

KOLŪKIEČIAMS PER TRUMPOS DIENOS

"Valstiečių laikraštyje" kolūkietis klausia, ar gali žmogus turėti asmeninių reikalų? Atsakymas — gali. Taigi kolūkietis pasakojasi: "Kai mane pasiuntė į sandėlį vežti grūdų, važiuodamas traktoriumi, prisiminiau, jog noriu gerti. Užsukau į kaimyno kiemą. Atsigėriau. Ko? Negi pieno. Pienu save gerbiantys žmonės girdo tik veršelius.

Važiuoju toliau. Prisiminiau, kad Petriei skolingas tris rublius. Užsukau.

Ar gražinau skolą? Ne. Atsiprašiau, kad nepyktų, — gražinsiu kitą kartą.

Bildu į sandėlį. Ant širdies sunkumas. Prisiminiau — neturiu ko rūkyti. Užsukau pas Martyną pasiskolinti cigarečių. Čia ir temti pradėjo. Grįžau namo — į sandėlį nebepėjau".

MISLĖ

"Valstiečių laikraštyje" yra tokia mįslė: šonas šyla, šonas šąla, vandenėlis išgaravo, kailiniai tik liko, kaip dėl ano Miko. Kas?

Taip šneka Šiaulių rajono Šakynos tarpybinio ūkio aštuonių butų namo gyventojai, kurių kambariai blogai apkūrenami ir nuolat trūksta vandens.

A. Algminas

Aldona

NEKOMBINUOSI — NEGYVENSİ

"Kombinuoti" — žodis Lietuvoje labai dažnai tariamas. Jis kartojamas aukštųjų partijos pareigūnų, o ypač paprastų kolūkininkų.

Taigi, Patautų namuose neretai išgirsi: "nekombinuosi — negyvensi". Kartą Patautų atžala smagus parbėgo iš darželio. Iš po marškinėlių ištraukė ... spindintį šaukštą. "Iš kur jis?", nustebo Putautienė. "Iš darželio nukombinavau", išdidžiai paaiškino Andriukas. "Ar niekas nematė?" išsigando motina. "Niekas; įsikišau, kai auklėtojos nebuvo", užtikrino vaikas. "Jei būtų pamatę, kokia gėda, kokia gėda", aimanavo motina. "Tėvai", pašaukė iš kito kambario, "žiūrėk, ką Andrius parsinešė".

Šis, išklauses šaukšto istorijos, irgi subarė vaiką: "Nekombinuosi — negyvensi".

RADINIAI

"Valstiečių laikraštis" skelbia, kad Trakuose, Naujasėdžio gatvėje Nr. 3 a, rastas

A. Algminas

Moters studija

aštuonbutis gyvenamasis namas — našlatis. Požymiai: gyventojams čia šalta, nors yra katilinė. Prieš dvejus metus įrengtas vandentiekis, kanalizacija, vonios su dušais, bet neveikia — nėra vandens.

Ši radinį surado Trakų miesto Vykdomasis komitetas. Pametusius prašome ten ir kreiptis.

"ŠYPSENOS ORDINAS" PASKIRTAS KAUNIETEI

Beveik prieš dešimt metų populiarus Varšuvos vakarinis laikraštis "Kurjer polski" kartu su Lenkijos televizija. Socialistinio jaunimo sąjunga bei kitomis jaunimo ir vaikų organizacijomis įsteigė "Šypsenos ordiną". Šis originalus apdovanojimas įteikiamas suaugusiems, savo kūrybą ir darbą paskyrusiems vaikams.

Ordinu apdovanoti jau 183 žmonės, jų tarpe 17 užsienio kultūros ir meno veikėjų. 1977 m. greta kitų "Šypsenos ordinu" apdovanota kaunietė menininkė, knygelių vaikams autorė Stasė Samulevičienė.

TRUMPAI IŠ VISUR

- Albanijoje komunistai savo viešpatavimo metu nukankino 6 vyskopus, 4 prelatus, 56 pasauliečius kunigus, 30 pranciškonų, 13 jėzuitų, 10 klierikų, 8 vienuoles. Kun. Nikoli Gazulli, pamatęs, kad komunistai viską perima savo kontrolėn, išpardavė, ką turėjo, ir išdalino vargšams. Kai prasidėjo persekiojimas, jis pabėgo į kalnus pas rezistentus. Kartą pas jį atėjo komunistų šnipas ir, apsimesdamas esąs geras krikščionis, prašė, kad kunigas Gazulli grįžtų atgal ligoniui suteikti paskutinius sakramentus. Pakeičiantis jis buvo nušautas, o jo lavonas pakartas prieš bažnyčią, kad atbaidytų kitus tikinčiuosius. Apie tai skelbia Gjon Sinsishita, Santa Clara, Calif., universiteto direktorius savo knygoj "The Fulfilled Promise".

- Fordhamo universitetui Niujorke, vadovaujamam jėzuitų, JAV Protinės sveikatos institutas paskyrė 1,5 mil. dolerių, kad atidarytų protinės sveikatos centrą ispanų kilmės amerikiečiams gyventojams.

- Vatikano laikraštis "Osservatore Romano" savo vedamajame pirmame puslapyje pasmerkė priespaudą Rytų Europoje, pabrėždamas, kad tik laisvė gali atnešti tikrą taiką.

- Kun. A. Greeley, pagarsėjęs JAV katalikų rašytojas, apdovanotas Thomas More žymeniu už savo įnašą į katalikų raštiją.

- JAV Katalikų šalpa pradžiai nusiuntė 170 tonų ryžių Indijos valstijai Andhra Pradesh, kurioje nuo viesulų žuvo 10.000 žmonių. Tam kraštui padėti JAV Katalikų šalpa paskyrė 100.000 dol.

- Leningrade teliko tik 18 atvirų krikščionių bažnyčių, iš jų 14 priklauso stačiatikiams. Dabar Leningrade yra puspenkto milijono gyventojų, tai maždaug ketvirčiui milijono gyventojų tenka viena bažnyčia.

- Čekoslovakijos komunistų delegacija, vadovaujama kulto ministerio Karol Hruza, aštuonias dienas viešėdama Romoje, tarėsi su arkiv. A. Casaroli ir kitais Vatikano žmo-

Arvydas Algminas

Asiliukas

nėmis Bažnyčios ir valstybės santykių klausimais. Delegacija išvykdama pareiškė, kad pasitarimai bus tęsiami toliau. Devynios iš 13 Čekoslovakijos vyskupijų neturi savo vyskupų.

- Australijoje per paskutinius 10 metų katalikų skaičius paaugo 17%, bet pašaukimų sumažėjo. Šiuo metu ten yra 4.500 brolių ir kunigų vienuolių, o seselių — 12.600.

- Lenkijos faktinasis vadovas Edward Gierek, komunistų partijos gen. sekretorius, aplankė popiežių Paulių VI. Jų pasikalbėjimas užtruko 80 minučių. Paulius VI priminė reikalą gerbti tikinčiųjų teises, sakydamas, kad neprašo privilegijų, o tik kad nebūtų kliūčių Bažnyčios darbe. Jokio komunikato nebuvo paskelbta, tačiau lenkų Bažnyčios atstovai skelbia, kad popiežius priminė trukdymus statyti naujas bažnyčias, neleidimą Bažnyčiai pasinaudoti valstybės nuosavintomis informacijų priemonėmis, trukdymą katalikų organizacijoms, katalikų diskriminaciją tarnybose, universitetiniuose moksluose.

- Spokane vyskupas Bernard Topel parodo ypatingą paprastumą. Jis apsigyveno paprastučiuose namuose neturtėlių rajone, naujų drabužių nepirko per 10 metų, atsisakė algos ir tik gyvena iš socialinio draudimo. Jo bute paprastučiai baldai. Jo vyskupija mažutė, turi 74.000 katalikų, bet turi modernius rekolekčių namus, seminarijos kolegiją, vyskupijos aukštesniąją mokyklą, namus benamėms, kitus namus netekėjusioms motinoms, užėigą keliaujančioms, ūkį sunkiai valdomiems berniukams, namus seneliams, slaugymo namus ir eilę kitų institucijų. Visa tai įkurta, valdant vyskupui Topel.

- Religinio gyvenimo institutas, kurio centras 4200 N. Austin, Chicago, Ill. 60634, balandžio 21-23 d. šaukia St. Louis mieste specialų kongresą, kuriame pasauliečiai su dvasiškiais svarstys, kaip sustiprinti religinį gyvenimą.

- Nigerija, turinti 56 mil. gyventojų, savo piliečių skaičiumi sudaro maždaug penktadalį visų Afrikos gyventojų. Katalikų ten yra apie 5-6 milijonus. Daug jaunuolių sto-

ja į kunigų seminarijas; šiais mokslo metais atidaryta ketvirta didžioji seminarija. Ruošiami kunigai net ir kitiems Afrikos kraštams. Netrūksta pašaukimų ir į vienuolynus. Nigerijos Katalikų Bažnyčia kreipia daug dėmesio į socialinį veikimą.

DAIL. ARVYDAS ALGMINAS

Praėjusį gruodžio mėnesį Čiurlionio Galerijoje, Jaunimo Centre, buvo dailininko Arvydo Algmino tapybos darbų paroda. Šį "Laiškų lietuviams" numerį iliustruojame kai kurių ten buvusių darbų nuotraukomis.

Arvydas gimė Lietuvoje. Meną studijavo Amerikos Meno akademijoje, Čikagoje, kur dabar jis pats profesoriauja. Pirmiausia jis baigė komercinio meno skyrių, o paskui studijavo dailių meną. Jis taip pataria daryti ir mūsų jauniems meno studentams. Baigęs komercinį meną, gali užsitikrinti sau pragyvenimą, nes tik iš dailiojo meno išgyventi būtų sunku.

Pakviestas dėstyti meną, jis susitarė, kad dėstys tik kas antra diena. Mat, jis norėjo, kad liktų laiko ir laisvai kūrybai. Algmino tapyba labai įvairi. Jis piešia peizažus, natūrmortus, portretus. Laikosi vidurio kelio tarp realistinio ir abstraktaus meno. Atrodo, kad dabar mūsų publika tokiu menu labiausiai domisi. Tai įrodo faktas, kad beveik visi jo parodoje išstatyti darbai buvo išpirkti.

Daugeliui grynai abstraktus menas nepatinka dėl to, kad nežinia, ką ten dailininkas norėjo atvaizduoti. O grynai realistinis menas, ypač dabar, ištobulėjus fotografijai, be reikalo su ja stengiasi konkuruoti. Tad ir lieka visiems priimtinausias vidurio kelias.

Redakcija

T. J. Vaišnys, S.J., išvyko porai mėnesių į Australiją. Kovo ir balandžio numerius suredaguos T. A. Tamošaitis, S.J. ir T. A. Saulaitis, S.J. Visais redakcijos reikalais prašoma į juos kreiptis.

“LAIŠK& LIETUVIAMS” KONKURSAS

Jau labai nedaug laiko beliko iki konkurso pabaigos. Straipsniai turi būti redakcijai atsiųsti iki š.m. kovo mėn. 1 dienos. Plačiau apie konkurso taisykles buvo rašyta praėjusiuose numeriuose. Už geriausius rašinius bus skiriamos 5 premijos.

Premijų mecenatai: Pranas ir Bronė Vitai — 150 dol., Bronė ir Jonas Veselkai — 100 dol., Vytautas Vizgirda — 75 dol., Stefanija Rudokienė — 50 dol., Vincas Kuliešius — 25 dol.

Konkurso vertinimo komisija: Aleksandra Likanderienė, Antanas Saulaitis, S.J., Juozas Toliušis, Nijolė Užubalienė, Gailutė Valiulienė.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Stasys Yla. JURGIS MATULAITIS. Asmenybės apybraiža. Viršelis N. Vedegytės-Palubinskienės. Išleido ir spaudė Nek. M. Pr. Sese-rys, Putnam, Conn., 1977 m. 370 psl., kaina 7 dol.

KALENDORIUS — 1978. Toronto, Ont., Prisikėlimo parapijos Eko-nominės sekcijos leidinys. Paruošė Stasys Prakapas. 180 psl., kaina nepažymėta.

Arėjas Vitkauskas. AN IMMIGRANT'S STORY. Kieti viršeliai, 192 psl., kaina 3.75 dol.

Jurgis Jankus. IR NEBEPASIMATĖM. Pasakojimai. Išleido Liet. Knygos klubas 1977 m. Aplankas Rūtos Čepaitytės. 343 psl., kaina 7 dol.

David Fainhauz. LITHUANIANS IN MULTI-ETHNIC CHICAGO. Išleido Lithuanian Library Press, Inc. and Loyola University Press, Chicago, 1977. Didelis formatas, kieti viršeliai, labai daug iliustracijų, kaina 20 dol. Tai didelė, prašmatniai išleista knyga, kur aprašoma lietuvių istorija Čikagoje nuo pirmųjų ateivių iki II pasaulinio karo. Knyga naudinga ne tik pasiskaityti, bet ir papuošti savo svečių kambarį.

ŠVIETIMO GAIRĖS. Nr. 3(17). Lietuviškojo ugdymo leidinys. Leidžia JAV LB Švietimo taryba. Redaguoja Danutė Bindokienė. Administruoja Jonas Bagdonas, 6449 S. Troy, Chicago, 111. 60629. Kaina metams 3 dol.

LITUANUS. Vol. 23, No. 4. Redakcijos ir administracijos adresas: 6621 S. Troy, Chicago, 111. 60629.

Į LAISVĘ. Nr. 71(108). Leidžia Lietuvių Fronto bičiuliai 3 kartus per metus. Šį numeri redagavo Vytautas Vaitiekūnas. Administracijos adresas: 7034 Hartcrest Dr., Rancho Palos Verdes, Cal. 90274.

TĖVYNĖS SARGAS. Nr. 2(38). Politikos ir socialinių mokslų žurnalas. Redaguoja Petras Maldeikis. Adm. adresas: 6819 S. Washtenaw Ave., Chicago, 111. 60629.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redakcinė kolegija: Juozas Vaišnys, S.J. (atsak. red.), Antanas Saulaitis, S.J., Anicetas Tamošaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Nijolė Užubalienė, Danutė ir Gediminas Vakariai. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Viršelis ir skyrių vinjetės—Juratės Eidukaitės-Okura. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636. Telefonas 737-8400. Nekalto Prasiidėjimo Šv. Marijos Seserų spaustuvė, Putnam, CT 06260. Metinė prenumerata — 6 dol., atskiras numeris — 60 centų.